

Մ Ի Օ Մ

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԱՌԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

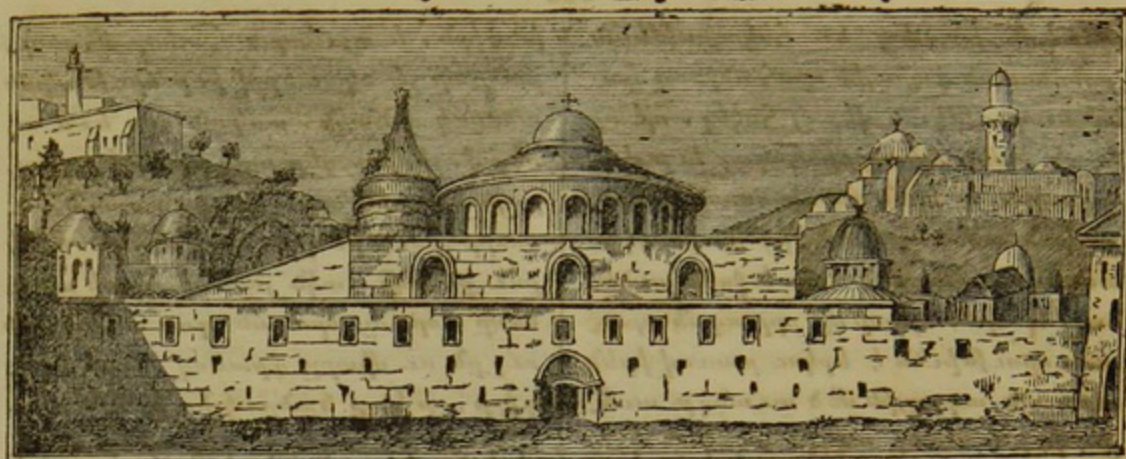
ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ՇՐՋԱՆ ՍԻՆՍԵՆՅՈՒՆ



ՅԵՐՈՒՍԱԼԱԻՄ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԵԵԱՆՑ

1872



ԵՕԹՆԵՐՈՒՄԻ ՏՄԻՒ
ԹԻՒ 12.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31.
1872.

ԱՅԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ,

ԻԲՐԵՒ ԱՌԱՋԻՆ ԽՍՐԻՍՏ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ (*)

ԱՆՏԵԱՆ ամսոյ Սթօնի միջոցաւ
խառնուցած էինք ցուցնել մի առ մի
թէ՛ ինչ են գրեթէ ազգային շամնն
դպրոցոց տղի անկերպարանն մի՞ճակին
գլխաւոր պատճառները: Այսին տես
նեմք թէ՛ դպրոցի մը ոչ նիւթական,
այլ բարոյական կազմութիւնը ինչ է:
Ինչ հանուր առմամբ երբ դպրոց կ'ա-
նեմք, կ'իմանամք ուսանողներ, ուսու-
ցիչներ և սոցա վերայ հսկող և համա-
րառու պաշտօնեայներ, կամ առե-
լն սրբող ասեմք, դպրոց մը՝ դպրոց
լինելու համար պէտք է լինին աշա-
կերտներ, նոցա վերայ հսկող կառա-

վարիչներ, աշակերտաց պէտք՝ կշածը
ուսուցանող վարժապետներ և դպրո-
ցի թէ՛ նիւթական և թէ՛ բարոյական
պիտոյքը հոգացող մի հոգաբարձու-
թիւն:

Սակայն հոս նկատողութեան ար-
ժանի կէտ մը կայ, զոր պէտք է բա-
ցատրեմք, այն է՝ դպրոցի մը հոգա-
բարձութիւն ասելով, դպրոցի մը կա-
ռավարիչ և վարժապետ ասելով ինչ
պէտք է իմանամք, որովհետեւ առանց
ասոնց նշանակութիւնն իմանալու ի-
րենց պարտուց համեմատ չեմք կարող
դպրոց ունենալ (իւր բուն նշանակու-
թեամբ): Դպրոցի մը հոգաբարձու-
թեան պարտաւորութիւնն է՝ իւր ան-

(*) Հարաւանակութիւն և վերջ, տես թիւ 11.

միջակա՛ն խնամոց եւ հսկողութեան յանձնուած դպրոցին պահանջեալ կա. նոնաւորութեան վերայ հակել, պէտք եղած ամեն պիտոյքը հոգալ իւր ժամանակին եւ իրեն հաստատած դպրոցական ամեն պաշտօնէից պարտականութեանց մեծ հոգ եւ ջանք ունենալ, Վարժապետի մը սրբազան պարտաւորութիւնն է երկու բառով իրեն տրուած ազգային մեծ աւանդը, աւելի ճիշդ է ասել ազգին ապագայն կենդանի եւ անարատ պահել, ազգային մանկտին բարոյական եւ կատարեալ մարդ առնել: Կառավարչի մը առաջին եւ նուիրական պարտաւորութիւնն է իւր կոչման եւ պարտաւորութեան համեմատ իրեն յանձնուած մանկանց բարի օրինակ լինիլ իւր անբիծ վարուք եւ բարութեւնը եւ նոցա բարոյական ամեն ուղղութեանց հոգ ունենալ:

Նսկէց պարզ կ'երեւի, որ երբ դպրոցի մը հոգաբարձութիւնը, վարժապետն ու կառավարիչը պարտաճանաչ եւ պարտականութեամբ մարդիկ լինին, կարելի չէ ասել, որ նոյն դպրոցը կատարեալ ուղղութիւն չունենայ առ իւր նպատակն, եւ կարելի չէ ասել, որ այդ օրինակ դպրոց մը մասնաւոր ազգի մը, կամ ընդհանուր մարդկութեան օգտակար չը կրնար լինիլ: Արովհետեւ ուր պարտուց անթերի հատուցում կայ, հոն իրաւանց երաշխտւորութիւնն էս կայ, եւ ահա ամենամեծ սկզբն մը սոյն երկու տարրերն են հիմն եւ խորիսխ ամեն կարգաց եւ օրինաց եւ ասոնք են մարդկային ընկերականութեան առանցքին երկու բեւեռքը, որոց վերայ կը թաւալի իւր ոլորտին մէջ միշտ դէպ ի յառաջադիմութիւն:

Եթէ թողլով գաւառացւոյն դպրոցները մէկ կողմ, ուր տակաւին աւելի հայի խնդիրն է յառաջընթաց, քան քաղաքային-իւրեան եւ իրենց մէծ

խնդիրն, եւ այս նորա համար մեղադրանք մը չէ նկատելով իւր նիւթական անձուկ վիճակն, սակայն այս եւս ասելով, չեմք ուզեր արդարացնել դպրոցաց մասին նորա ցուցած սառն անտարբերութիւնը. որովհետեւ եթէ լաւ քննեմք, ակն յայտնի պիտի տեսնեմք, որ այսօրուան գաւառացւոյն ուշքն ու միտքը դրաւող հացի խնդիրը, որ իրօք ծանրակշիւ խնդիր մ'է, միմիայն բարեկարգ դպրոցներն ունենալով պիտի լուծուի: Կետարի մի ձը գէնք գաւառաց կեդրոն համարուած Պօլսոյ դպրոցաց վերայ, տեսնելու համար թէ պէտք եղած պաշտօնեայններն ունին: Կը խոստովանեմք, որ Պօլսոյ ամեն թաղային դպրոցներն ունին իրենց յատուկ հոգաբարձութիւնքն կամ տեսչութիւնքը, կառավարիչ եւ վարժապետներ, բայց խնդիրն միայն ունենալուն վերայ չէ. այլ թէ ի՞նչ է նոցա գործերն, արդեօք իրենց պարտաւորութիւնքը ճշդիւ ի գործ կը դնեն. թէ այդ նուիրական պաշտօններն եւս իրենց շահափորութեան կըրից եւ փառամոլութեան միջոց չինած են: Կարծեմ թէ՛ չը կայ մէկը, որ նոցա լաւ պաշտօնավարութեան մասին վերայութիւն տայ, քանի որ հրապարակի մէջ կատարուած նոցա գործերը կը պատմեն իրենց ամեն դիտումներն ու նպատակները:

Հոգաբարձական պաշտօնը մեծ նշանակութիւն ունի դաստիարակութեան մէջ իւր կոչմանն համեմատ. սակայն դժբաղդութիւն կը համարիմ ինձ ասել, որ մեր Վազին մէջ ինչպէս ամեն սուրբ պաշտօնները անհմուտ պաշտօնէից ձեռքով կորսնցուցած են իրենց սրբութիւնը, նմանապէս այս: Արովհետեւ երբ մէկը հասարակութեան ծառայելու համար որ եւ իցէ պարտաւորութիւն մը կ'ըստուանէ,

պէտք է նորա համար ընդհանուրին
բարին և օգուտը անձնական, անհա-
տական և մասնաւորաց շահերէն նա-
խադաս լինին. ապա թէ ոչ անհնարին
կը լինի, որ աշխարհիս մէջ հանրաշահ
գործ մի կատարուի և օրէնք մը հաս-
տատուի. այլ ամեն ոք իւր անձը,
իւր ընտանիքը միայն կը մտածէ. ու-
րիշին նպաստելու, հասարակութեան
ծառայելու սկզբունքը, կամ աւելի
պարզ ասեմք անյն-իր-ի-անը՝ որ թէ
կրօնքով և թէ բնական օրինօք սրբա-
գործուած է, եղջերուարաղ մը պիտի
լինի առ հասարակ ամեն մարդկանց
համար:

Սեր դպրոցաց հոգաբարձութիւն-
քը, կարող եմ ասել, որ այդ պաշտօնն
ընդունած են, ոչ Վզգին օգտին ծա-
ռայելու բարի նպատակաւ, Վզգին
մանկտեաց կրթութիւն և դաստիարա-
կութիւն տալու համար, այլ միմիայն
իրենց փառասիրութեան և անձնասի-
րութեան համար: Սէք, թէ և խիստ,
այլ այս իրաւացի տողերը կը գրեմք
ոչ թէ այս կամ այն գովելու և ուրիշ
մը ստրտաւելու համար, այլ միմիայն
հասարակութեան օգտակար լինելու
համար. այս մասին մեր խիղճը հան-
դարտ է, այլք ինչպէս կուզեն թող
այնպէս դատեն: Եթէ հարցուի մեզ
թէ՝ ինչէն գիտէք հոգաբարձութեց
միայն փառասիրութեան համար պաշ-
տօն ընդունելը. կը պատասխանեմք՝
թէ կարգացէք ամեն հոգաբարձու-
թեան իւր դպրոցին համար պատրաս-
տած հրատարակեալ ծրագիրը, որոյ
մէջ իրենց կարողութենէն և ձեռքն
հասութենէն վեր մեծամեծ խոստում-
ներ կ'ընեն, մեծանուն գիտութեանց
դաս կը նշանակեն, շատ անգամ հը-
րատարակութիւններով մեծահամբաւ
դասախօսներ կ'երեւակայեն. եթէ մե-
կը ասոնց հրատարակութեանց հաւատ

ընծայելով՝ ուղէ երթալ աչօք տես-
նել, բնաւ եղած հրապարակային խոս-
տմանց համեմատ դասախօսութիւն չը
պիտի գտնէ. պիտի տեսնէ որ բնաւ
օրինաւոր դասատու մը չունին. ո՞գի
տէ, թերեւս իրենց ծրագրաց մէջ
կարգաւ իրարու ետեւէ շարուած
ուսմանց ինչ տեսակ բան լինելը
իրենք եւս չը գիտեն. թողումք այս
մէկ կողմ, շատ անգամ եւս հոգա-
բարձութեան մը հրատարակած ծրագ-
րէն խաբուելով՝ եթէ դպրոցը տեսնել
ուղես, բնաւ դպրոցի հետքը անգամ
չը պիտի գտնես. որովհետեւ նա իւր
ծրագիրքը, որ հրատարակեց, ոչ թէ աղ-
գին ծառայելու նպատակ ունենալը
յայտնելու համար, այլ մէկ քանի պար-
զամիտ ծնողներ խաբելու համար, բայց
երբ կը տեսնէ, որ իւր յոյսն ի գերեւ-
կ'ելէ, բնաւ դպրոցը չը բանար պատ-
ճառաւ մը:

Արդ՝ հրապարակի մէջ առանց կա-
տարելու մեծամեծ խոստումներ ընել
ինչ կը նշանակէ. ո՞վ կարող է ասել
թէ, նոցա նպատակը փառասիրութի
և անձնական շահ չէ՞ ո՞վ կարող է ա-
սել թէ՝ հրապարակական ստախօսու-
թիւն չէ. հոգաբարձութիւն մը, որ
իւր վսեմ կոչմամբ պարտաւորութիւն
ունի Վզգին տղայոց սրտին մէջ իրենց
մատաղ հասակէն բարոյականութեան
մեծ սկզբունքները արմատացնել ջա-
նալ, երբ խիղճ ջոններ հրապարակաւ
սուտ խօսելու իւր փառամոլական
ծրագրովը. ինչպէս կարելի կը լինի, որ
նորա հաւատացուած մանուկները Վզ-
գին օգտակար անդամ և Հայրենեաց
ճշմարիտ զաւակ լինին: Ի հարկէ նոքա
որք զոհուած են տգիտութեամբ հո-
գաբարձութեան մը փառասիրութեւ,
անշուշտ պիտի ճանաչեն ի վերջոյ ի-
րենց հոգաբարձուաց նպատակն եւ
հոգին, պիտի ուսանին զայլ խորելու

միջոցներն ու հնարքներն : Եւ տհա-
այս կէտէն կը սկսի ազգի մը թշուա-
ռութիւնը :

Հոգաբարձութիւն մը, որ պէտք է
սրտակառելի լինի իւր դորձերով, երբ
շատ անգամ իւր փառասիրութեանն
համար, իւր հաճոյից համար իրեն
յանձնուած գործոցին մէջ, միամիտ
աշակերտաց ներկայութեան վէճ եւ
կոխ հանելէ չը զգուշանար, և մին
չեւ անգամ ի գայթակղութիւն բաղ-
մաց կը համարձակի հրապարակ հա-
նել լրագրաց միջոցաւ, զոր անշուշտ
նոր ուսանողք մեծ հետաքրքրութիւն
կը կարգան, այլ եւս նոյն հոգաբար-
ձութիւնը ինչ ազդեցութիւն կ'արդ
է բանեցնել կամ ունենալ իւր ձեռքին
տակ գտնուած պաշտօնէից, այն է
վարժապետաց և այլ սոյնպիսի պաշ-
տօնէից վերայ, կամ նոյն իսկ աշակեր-
տաց վերայ : Այն ժամանակ նոյն
գալորցի աշակերտք իրենց դաս առաւաց
աւանդած սիրջանց, վարուց և բա-
րուց կանոններուն հետեւին, թէ ի
րենց հոգաբարձութեան տուած գործ-
նակն օրինակին, անտարակոյս վերջ
նոյն, որովհետեւ վերջինը աւելի բնա-
կան է ոչ միայն արայոց համար, այլ
ամեն աստիճանի եւ հասակի մարդ-
կանց, որք շատ դիւրութեամբ աչքի
տեսութեան կը հետեւին, քան թէ
լսողութեան : Թող դատէ ամեն որ
այս օրինակ պաշտօնավարութեան ա-
ղետալի հետեւանքը, որ սարգ կեր-
պով կ'երեւի : Ինչպէս ասացի կրկին
կ'ասեմ, որ աղգային վարժարանաց
Հոգաբարձութեան վիճակը բնա-
տարբերութիւն չունի այս նկարագի-
րէն :

Եթէ վարժապետաց վիճակն եւս
ի նկատի առնումք, չեմք կարծեր, որ
տարբերութիւն ունենայ հոգաբար-
ձութեանց վիճակէն, թէ և զայս այն

չափ խիստ քննադատելու իրաւունք
չունիմք, որովհետեւ չունիմք Ազգին
մէջ վարժապետանոցներ, ուր նոյն
նպատակին ծառայելու համար մարդիկ
սրտաբաստուն և անկէ ելնէն վերջը
պարտաւորուած լինին նոյն պաշտօնիւ
Ազգին ծառայելու :

Այս պակասութիւնը մեր Ազ-
գին համար մեծ դժբաղդութիւն
մ'է : Գրեթէ աղգային ամեն վար-
ժապետները թաղային գալորցիներէ
յառաջ եկած են. շատ քիչերը Եւ-
րոպայի մէջ աւագ են. բայց խոն-
դիրը հաս կամ հոն սովորելուն վերայ
է, այլ օրինաւոր կերպով պաշտօն
վարելուն վերայ : Եթէ այսպէս չը լի-
նէր, այսինքն որ և իցէ պաշտօնէէ մը
իւր պաշտօնին մէջ անթերի լինելը
պահանջելու իրաւունք չունենայինք
զանազան նկատումներով, պիտի առե-
լինք այն ժամանակ, որ Ազգին մէջ
յուզուած ամեն խնդիրներն հիմ եւ
նշանակութիւն չունին. օրինակի հա-
մար ոչ կաթողիկոսական, ոչ առաջնոր-
դական, ոչ եկեղեցականաց վիճակը
բարեպետ խնդիրը, փասն վի այս
խնդրոց առարկայք, թէ կաթողիկոսը,
թէ առաջնորդը և թէ եկեղեցական-
նը իրենց ներկայ պաշտօնին համար
կանխագոյն պատրաստութիւն չէին
տեսած և ոչ կրթութիւն ստացած,
այլ կամ կուսակցութեան մը ձեռք,
կամ որ և իցէ մէկ դարձուածով նոյն
աստիճանին կամ պատուոյն հասած
են, բայց մի թէ այս օրգելք մ'է,
կաթողիկոսէն պահանջելու իւր խոտ-
մանց և պարտաւորութեանց անթերի
կատարումը, մի թէ առաջնորդի մը
կանխաւ առաջնորդական պաշտօնի
կրթութիւն չստանալը արգելք մ'է
պահանջելու, որ ճանչնայ իւր պարտա-
ւորութիւնքը, ճանչնայ իւր կոչումը,
ճանչնայ Աւետարանի պաշտօնէութեան

բուն ոգին և իրեն յանձնուած ժողովուրդը , Քրիստոսի հօտը տրած է , « Այլ իբրեւ տիրելով վիճակացն , այլ լինել օրինակ հօտին » : Անտարակոյտ արգելք մը չը կայ այս կէտերուն մէջ պէտք եղած օրինաւորութիւնը եւ պարտականութիւնը հաստատելու համար : Ամանապէս վարժապետաց հոս կամ հոն սովորելը արգելք մը չէ իրենց պաշտօնին ճշդութիւնը պահանջելու համար :

Չեմք կարող ասել , որ Ազգին մէջ գտնուած ամեն վարժապետները լաւ հասկացած են և դիտեն . թէ ինչ է վարժապետական կոչումը և կամ գիտ. ց. դները չեմք յուսար որ ի գործ կը դնեն : Գիտեմք վարժապետներ , որք իրենց դասախօսութիւնը ինչ որ է , ճարտասանութիւն կամ քերականութիւն , նոցա աւանդումը միայն իրենց պարտաւորութիւն համարած են . սակայն այս չէ վարժապետական կոչումը : Վարժապետ մը ինչ պարտաւորութիւն որ ունի աշակերտաց մտաւոր մշակութեան մասին , նոյնը և աւելի պարտաւոր է նոցա սրտի և զգացման մը շակութեան մասին , վասն զի մարդ մը առանց սրտի կրթութեան լոկ իմացականութեամբ ուրիշ բան մը չը լինիր , այլ ընտանեցած վայրենի մը :

Ահաւասիկ այս ամենը ապացոյցներ են , որ մեր Ազգը , որոյ իբրեւ թէ դասախօսականութեան և կրթութեան կարեւորութիւնը խիստ զգալի եղած է , տակաւին բնաւ չէ հասկացած թէ ինչ է դաստիարակութեան տարերքն ու հիմունքը , չէ հասկացած , որ ճշմարիտ կրթութեան խարխիւր բարոյականութիւնն է , առանց որոյ տղայք որչափ կուզեն թող գոյ ընեն Չափան Քերականութեան ամեն կանոնները և Ագոնի ճարտասանութեան ամեն ձեւերն ու կանոնները , բնաւ բան մը սո-

վորած չեն լիներ . քանի որ սրտերնին ամենեւին զուրկ են բարոյականութեան վսեմ և փրկարար սկզբունքներէն :

Գրեթէ վերը նշանակուած պաշտօններուն համանման նշանակութիւն մը սաացած է նոյնպէս կառավարչական պաշտօնը , մինչդեռ եթէ իւր բուն նշանակութեամբ նկատեմք , պիտի տեսնեմք , որ մեծ գէր ունի կառավարիչ մը դաստիարակութեան և կրթութեան մէջ : Սակայն մեր ազգայնոց համար բաւական է , որ դպրոցին մէջ տղայոց գլուխը մէկը գտնուի , չը թողու որ տղայք աղմուկ և շփոթ հանեն . չըլլայ թէ պատահմամբ դպրոցին մէջ գրասեղան մը ծռի , և թղթի կտորներ տեսնուին : Այս նիւթական աննշան կէտերն են իրենց ուշադրութիւնը գրաւողք : Ուսանողաց վարքը , բարքը , քաղաքավարութիւնը , պարկեշտութիւնը , և որ մեծն է բարոյականութիւնը , որ մարդկային կենաց լոյսն ու աղն է , ինչ կ'ըլլան թող լլան , հոգ չէ այդ , բաւական է , որ արատքին տեղին ու երեւոյթը պատրիշ լինին . ուսանողք բարոյական ունին , թէ ոչ , բնաւ նշանակութիւն չունի . վասն զի այնպէս համոզուած են , որ մէկու մը բարոյականութիւնը կամ անբարոյականութիւնը իւր անձին մէջ այն կը վերաբերի , մինչդեռ մարդկային ընկերութեան առաջին անկիւնաքարք բարոյականութիւնն է . բարոյականութեամբ միայն յարատեւած է և պիտի յարատեւէ ընդհանուր մարդկութիւնը , իսկ ընդհակառակն անբարոյականութեամբ շատ ազգեր , շատ տէրութիւնք կործանած են և տակաւին պիտի կործանին :

Կառավարիչը փորձառու է իւր կողման մէջ , թէ ոչ , ուսանողաց սրտէն մոլութեան , անբարոյականութեան սերմերն քանցելու կարող է , թէ ոչ ,

բնաւ նկատողութեան կէտեր չեն մեր ազգայնոց համար, բայց երբ մեր արդայք փոխանակ դպրոցին մէջ լաւ մարդիկ լինելու, գէշ լինին, կ'ասեմք որ դպրոցն եղաւ պատճառ առանց ամենեւին յիշելու, որ նոցա գէշ լինելուն նախապատճառը մեք եմք. ուրովհետեւ աղայք դպրոց զրկեցինք ո՛չ թէ կրթութեւնը և մարդ լինելու համար, այլ միայն փողոցներէն և տունէն պակսելու և հեռանալու համար. եթէ այսպէս չը լինէր, հոգ պիտի տանէինք նոցա համար լաւ և անձնուէր հոգաբարձուներ. բարոյագէտ դաստիարակներ և փորձառու կառավարիչներ ընտրել:

Եսկեց աւելի չեմք ուզեր այս կէտերուն վերայ խօսիլ, թէ և կը խտտովանիմք, որ ասոնք՝ գրեւոր համար անասառ նիւթեր են եւ այս չափով հասարակութեան օգուտ մը ըրած չեմք լինիր. սակայն ներկայ գրածս իբրք համառօտ տեսութիւն համարելով, կը խոստանամք ուրիշ առթիւ այս խնդիրներուն վերայ ընդարձակօրէն գրել:

Ըրդարութիւնը պարտք կը գնէ մեր վերայ, որ այս կենսական խնդրոց մասին Մզգ. Վարչութեան ցուցած անտարբերութիւնը երկու խօսքով նըշանակեմք: Մզգ. Վարչութեան տարեկան համարատուութեց մէջ ամենեւին չեմք տեսած Մզգային դաստիարակութեան վերաբերեալ խնդիր մը. չեմք լսած, որ այսպիսի խնդիրներ յատենի Մզգ. Վարչութեան ջերմ փաշտեանութեան նիւթ դառնան. նոյն իսկ երեսփոխանական Ժողովն, որ Մզգին գերագոյն ժողովն է, այս կենաց և մահու խնդրոց վերայ ո՛չ մի օր ուշադրութիւն չէ դարձուցած. չը կայ նորա Մտենագրութեանց մէջ այս մասին որոշում մը: Իրաւի շատ խնդիր

ներկան Մզգ. Ժողովներուատեանները և այնպիսի խնդիրներ, որոց լուծումը կարի դժուար և ծանր է, սակայն ներուի մեզ ասել, որ եթէ գիտնան, թէ նոցա լուծումը միմիայն բարւոք և օրինաւոր դպրոցներ ունենալով միայն կը կատարուի, այսչափ մեր Մզգի վիճակը յուսահատական չէր լինէր: Բարեկարգ դպրոցները գեղարաններ են. որոց մէջ ամեն տեսակ ցաւոց եւ վիրաց կարելի է գեղ եւ դարման առնել: Մյ օրուան մեր Մզգին ամենամեծ խնդիրը Վուսառացւոց հարստահարութիւնն է, ըստ մեզ այս այնչափ կարեւոր չէ, որչափ դաստիարակութեան խնդիրը. վասն զի ազգի մը վերաջինութիւնը, բարոյական դաստիարակութեամբ կը լինի, քան թէ հարստահարութեան խնդիրներու զբաղելով: Մզգ մը հարստահարութեամբ չը կործանիր, բայց անբարոյականութեամբ եւ ագիտութիւն շատ ազգեր անյիշատակ ինկած են: Թող մեք մեր նոտիներէն աւելի հարստարուած չը լինիմք, թող նոցա կիսոյն, քառորդին չափ աղէտից եւ վտարանդութեանց մատնուած չը լինիմք. այսու ամենայնիւ երբ նոցա կեանքը մեր աչքին առջեւ կը պատկերացնեմք, քաղցրութի մը կ'ըզգամք, երբ նոցա գործքերը, սիրագործութիւնքը կ'ընթերցասիրեմք, մեր հագին կը զմայլի. վասն զի նոցա կենաց մէջ կենդանութիւն կը գտնեմք, նոցա արարմանց մէջ Մզգային շինութեան հոգի, իղձ և եռանդ կը գտնեմք, մինչդեռ այսօր տասն և իններորդ դարուս մէջ, որ ամեն ազգաց համար յառաջագիմութեան և ազատութեան դար է, մեր Մզգի կեանքը բոլորովին հաշմոտեր է, ազգայնութեան ոգին իսպառ մեռած է մեր մէջ:

Ուրեմն ձգելու եմք մէկ կողմ հա-

ընտանահարութեան խնդիրը, առաջ-
նորդական և այլ այսպիսի ամեն խոն-
դիրները, ամենամեծ հարստահարու-
թեան խնդիրը նկատուողութեան առ-
նումք, բարոյական հարստահարու-
թեան խնդիրը լուծելու աշխատիմք
ազգովին, խաւարի հարստահարու-
թեան առաջին առնել ջանամք լուսոյ
զարգացմամբ և ծաւալմամբ, եթէ ոչ
'ի զուր են Ազգ. Արշութեան նիս-
տերը, 'ի զուր Արեւմտահայկան ժողո-
վոյ գումարումները, 'ի զուր Արօնա-
կան ժողովոյ, Արթական, Վատաստա-
նական խորհրդոց ժողովումը, քանի որ
բնաւ երբէք օգուտ մը ամենափոքր
նպաստ մը չը պիտի կարողանան ընել
Ազգին ճշմարիտ յառաջագիմութեան:

Բարոյական կրթութեան պակա-
սութենէն յառաջ եկած Ազգին ա-
ղէտները քանի կը նկատեմ, քանի կը
շոշափեմ, այնչափ արգար զայրոյթս
կը շարժի, այնպէս որ՝ եթէ իրաւունք
ունենայի, բարձրագոյն պիտի աղաղա-
կէի. ժողով Արեւմտահայկան, դադ-
րեցուց կոնգակի, կաթողիկոսի, ընտ-
րութեան, քննութեան փառասիրա-
կան և տարապարտ խնդիրներն և մը-
տադրութիւնդ ազգային բարոյական
եւ մտաւորական կենաց վերայ դար-
ձուր: Վաւառացի Հայք, Պրուսա-
ցիք, Վանցիք, Իզմիրցիք, և այլն. Թու-
ղէք առաջնորդական վայրապար խոն-
դիրներն և ձեր ուշադրութիւնը ձեր
ընտանեաց և զաւակաց վիճակին վե-
րայ դարձուցէք:

Ազգային լրագիրներ, Թողէք ամօ-
թալի իմաստակութիւններն, Թողէք
անձնական լիտի յարձակումներն, Թու-
ղէք անբարոյական և գայթակղեցու-
ցիչ հրատարակութիւններն եւ ձեր
կարողութեան չափով (եթէ ունիք)
ջանացէք Ազգին օգտակար խորհուրդ-
ներ տալ իւր վիճակին վերայ խորհե-

լու. աշխատեցէք շահաւէտ յօգուած-
ներ հրատարակել՝ ընթերցասիրելու:

Եթէ իշխանութիւն ունենայի,
բրիտոսեան խաբաղանաւ պիտի հա-
լածէի խռովայոյզ ժող վականներն՝ ժո-
ղովներէն. շահախնդիր և երկպառա-
կիչ առաջնորդներն՝ առաջնորդարան-
ներէն, որոնք ազգային ցաւոց վերայ
ցաւ կը յաւելուն և աղէտից վերայ՝
աղէտք:

Եթէ իշխանութիւն ունենայի խա-
բաղանակած պիտի առնէի ամեն վ. տ.
Թար պաշտօնեայններն և պիտի արտաք-
սէի ստելով՝ անիրաւունք, Ազգային
տունը սուրբ է. Ազգային գերդաստա-
նի յաշկը աղօթատեղի է, մի շինէք
վաճառարկողոց շահախնդրութեան, մի
առնէք տեղի անբարոյականութեան,
մի շինէք վայր խռովութեան և սպա-
նութեան, մի շինէք այր աւազակու-
թեան:

Եթէ ձայնս հասնէր, պիտի ասէի
Կաթողիկոսներուն, Պատրիարքներուն,
և ամեն Ազգէն ընտրուած հովիւնե-
րուն, Թողէք պատիր փառասիրու-
թիւնն, Թողէք աշխարհասիրութիւ-
նը. Թողէք անձնասիրութիւնն, Թու-
ղէք խաւարի գործքերն, և ջանացէք
խաղաղութիւն հաստատել Ազգային
ընտանեկան կենաց մէջ. ջանացէք Ազ-
գային բարոյական և մտաւորական վե-
րակենդանութեան մեծ, ամենամեծ
գործոյն պաշտենայք հանդիսանալ:
Վասն զի զայս կը պահանջէ Ազգն,
զայս կը պահանջէ մարդկութիւնն,
զայս կը պահանջէ Վստուած:

Գ. Ս. Խ.

Արժ. Խմբագիր Սիօնի.

Այս օրերս հայրենիքս ազգային ցուալի լուր մը առնելով սիրտս կարեւոր խոցուեցաւ, փանծոյց հետեւեալ յօդուածը կողորկեմ Ձեր արժանաւորութեան, ինչդեռով որ պատուական Սիօնիդ մէջ անոր տեղ մը շնորհելու բարեհաճիր.

Ի ուր կ'առնումք թէ մօտ ժամանակներս Ազգեսիայի մեր ազգայնոց մէջ կոխ մը տեղի ունենալով, անոնցմէ մեծ մաս մը զայրանալով իւր վերայ եղած բռնաբարութեան՝ դիմած է 'ի պապ սկանութիւն, և սորա պատճառքն ալ կ'իմանամք թէ որչափ որ տեղւոյն ազէտ իշխաններուն ոմանց անխոհեմութենէն, առաւել ևս առաջնորդական փոխանորդ Օէյթուհի գինեմը Գաւիթ վարդապետի անպիտանութենէ յառաջ եկած է: Յիրաւի ցուալի են այսպիսի դէպքեր, որքատեն ատեն տեղի կ'ունենան մեր ազգի մէջ, և ասանկ լուր մը լսել եւ անտարբեր մնալ, կը նշանակէ անզգայ ըլլալ ազգութեան վնասուն որ պատիւ չի բերեր հայութեան: Այս լուրքն մինչեւ ցարդ 'ի հարկէ հասած պիտի ըլլայ 'ի Պատրիարքարան եւս, բայց նա ի՞նչ պատճառաւ փոխանակ այն խռովութեանց աղբիւրը փրնտուելով առաջն առնելու անտարբեր կը կենայ բոլորովին, չենք գիտեր ըստ, ասոր պատճառն կամ անհոգութիւնն է և կամ կարեւորութիւն չիտալ. ոչն ալ ըլլայ անշուշտ սրտիւ չի բերեր Պատրիարքարանին, քանի որ այսօր ազգայնոց կառավարութեան հոգը իրեն յանձնուած է, այն փոքր ազգարարութեամբ Պատրիարքարանի ուշադրութիւնը հրաւիրելով Ազգեսիայ վերայ, անցնիք մենք մեր խնդրոյն:

Այս առաջին անգամը չէ որ Ազգեսիայ մէջ կրօնափոխութիւն տեղի կունենայ. շատերուն ծանօթ է գու-

ցէ որ Ազգեսիայի խեղճ ժողովուրդն գրեթէ տասը տարիէ 'ի վեր է որ հանդիստ և խաղաղ վիճակ մը չէ ունեցեր, այլ միշտ առաջնորդական և ազգային այլ և այլ խնդրոց յուզմամբ ալեկոծեալ նաւու մը պէս կը տատանի և կը տարուբերի, և պատահած է քանի անգամ ալ որ, կրից փոթորիկներն սաստիկ զայրանալով՝ ազէտ խեղճ ժողովուրդն դիմած է կամ 'ի պապսկանութիւն և կամ 'ի բողոքականութիւն, կարծելով խեղճն թէ անդ հանգիստ վիճակ և անդորր կացութիւն պիտի գտնէ, և ոյն անխոհեմութեանց հետեւանքը որչափ որ վնասակար եղած է մեր ազգի համար, այնչափ ալ շահաւէտ եղած է պապականաց կամ բողոքականաց նկատմամբ, որոնք արդէն միգապատ աւուրց սարսոզ գայլերու պէս այսպիսի պարագաներու կսպանեն որ պղտոր ջրոց մէջ ձուկն սրտն և կը տեսնենք որ 'ի զուր չէ եղած իրենց ջանքն. քանզի այսօր երեք հարիւր տունի չափ հայ բողոքական կը գտնուի Ազգեսիայ և անոնցմէ քիչ սրակաս պապական: Արտեսներ որ մեր անհոգութիւնն ու ժողովրդոց ագիտութիւնը, ձեռքն տու են նոցա յառաջագիմութեանը. ամենէն աւելի ցուալին և քսամենքն այն է որ այսպիսի կրօնափոխութեանց դէպքերու մէջ շարունակ տեսնուած է տգէտ կլերի մը ձեռքը, որ անխաղաքար առ տան հարկանելով խեղճ ժողովրդի օգուտն ու արդար իրաւունքը. ցանած է նորա մէջ հակառակութեան և ատելութեան որոմը, նոցա չարաչար վնասովը իւր շահախնդրութեան ու փառասիրութեան տենը ջը յագեցնելու համար. ինչպէս որ այս անգամ ալ վերայիշեալ Օէյթուհի կաղ Գաւիթ վարդապետն իւր շահը գերազանց դասելով քան զժողովրդ

գին օգուտը, գերի կը դառնայ տեղացի բանի մը երեւելեաց և իբրեւ սարուկ, վատ գործիք լինելով նոցա կամոյ, արգելք եւ խափանարար կը դառնայ պարզ և միամիտ հասարակ ժողովրդի օրինաւոր փափաքանացը արգելելով զանոնք իրենց յառաջագի մական ընթացքէն և ահա ժողովուրդը իւր իրաւանց բռնաբարութենէն յուզեալ կը դիմէ կրօնափոխութեան, հան աւելի ազատութիւն և իւր յառաջագիմական ըզձից կատարմանը աւարդել ապարէզ գտնելու. տգէտ ու բոլորմէն և անխոհեմ ձեռնարկութիւն

Բայց այս Բնէ մեծ հակասութիւն է տեսնել փարգապետ կամ Հովիւ մը, որ փոխանակ ժողովուրդ կը ցրուէ իւր ժողովուրդը և փոխանակ իւր անձը նորա սիրուն նախընտրու, իւր յոռի կրից կը զահէ զնա: Ինչ նմին տեսնել ժողովուրդ մը որ իւր պատկառելի հարց նախնական աւանդը, այն է եկեղեցին ու կրօնքը փոխանակ արեւմտ չափ պաշտպանելու իւր փառաւոր նախնեաց պէս, զայն շատ շուտ և գիւրագնի կը վաճառէ ձախող վիշմինդրութեամբ, և ահա այս իրարու դէմ ընդդէմ հակասութիւնքն պատճառ կուտան մեզ, մտածել քիչ մը, թէ Բնէ է այս անկարգութեանց եւ տակն ու վրայութեանց պատճառն:

Եթէ ժողովուրդի ձայնին լսենք, նա իւր բոլոր չարեաց ու վնասուց պատճառ կը ցուցնէ իւր առաջնորդը, ըսելով թէ նա փառասէր, շահամոլ, մարմնապաշտ և գինեմոլ է, սլարտազանց եւ ժողովուրդեան կամ ազգին վնասակար է, և այլն և այլն: Իսկ եթէ առաջնորդին ձայնին ականջ տանք նա զժողովուրդը կամբաստանէ իբր միակ պատճառ բոլոր չարեաց, թէ նա ագէտ, անսկզբունք, յեղձեղուն

ապերախտ, անխոհեմ և արժանիք չը ծանոցեր. իւր աշխատարար չի վարձատրեր, լուր վատէն չէ կարող սրտել, և այլ շատ բարութներու կուտակութեամբ: Եւ յայտէս թէ մէկն և թէ միւսն, թերութեանց ամեն ծանրութիւնները մէկ կողման վերայ ձգեալով, իրենք զիրենք բոլորովն անբասիր կը հանեն եղած վնասներէն, մինչդեռ վնասը միշտ երկուսին գործակցութեամբ գործուած են. քանզի « ոչ որ վնասի եթէ ոչ յիւր մէ » ըսած է իմաստունն: Եւստ մեզ այս տեսակ արդարացուցումն անձնասիրութեան և միակողմանի ու թիւր նկատողութեան արդիւնք է, որ աւան մեկու աչք վարագուրած է իւր գերանները չի տեսնելով գիմացինին չիւղը նկատելու: Քանզի եթէ ուղիղ տեսութեամբ նկատելու ըլլանք, կը տեսնենք յայտնապէս, որ յանցանքն երկու կողման վրայ եւս հաւասարապէս կը ծանրանայ. վասն զի երկուքն ալ օրինազանց են եւ պարտքերնին լու չի ծանաչելէն և ուղիղ չի կատարելէն յառաջ կուգան այս չափ ազգամեծ չարիքներ:

(Շարունակելի)

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՊԱՇՏՈՆԻՑ ՈՒՂՂՈՒԱԾ

(Շարունակութիւն, տես թիւ 11.)

Երգարեւութիւն չեն ըսածներըս, Հորք, եղած կատարուած և ամենուն յայտնի եւ ամեն օրեայ իրողութիւններ են պատմածս, զորս որչափ խօսիմ, ինչ կերպիւ ալ բացատրեմ չեմ կարող այն սոսկալի և խոր

չէլի կերպարանքը տալ, ինչ որ պաշտօնեայ մը ագահութեամբ համակրւած ատեն կը տեսնուի. սակայն այս պիտի հրեշներ՝ բազմաթիւ փորձերէ, անարգանքէ և զոլուանքէ վերջը ցաւալի է որ տակաւին ժողովրդեան մէջ իբր պաշտօնեայ անպատիժ կը չըջնի և մեծամեծ պաշտօններու ալ կը հասնին. — Բայց ո՞վ պիտի պատժէ զանոնք, ո՞ր պիտի գտնուի այն անմեղը որ առաջին քարը ձգէ յանցաւորին վերայ, կամ ո՞ր պիտի գտնուի այն արդարը որ կարող լինի քաւել պատժապարտը և հրամայել — Եթէ այսուհետեւ մի մեղանէր. — Ո՞վ պիտի կրնայ արդար ցասման խորագան ՚ի ձեռին համար ձակութեամբ ասել. — Տուն իմ տուն ազօթից կոչեցի և դուք արարիք բռն դա այրս սուազակաց. — Եւ այսպէս թի պիտի կարողանայ սրբել և մաքրել Մատուծոյ տունը, հաւատացեալ ժողովուրդը ամեն տեսակ ապականութենէ ու գայթակղութենէ. քանզի արդարեւ այսօր Մատուծոյ տաճարը այսինքն ժողովուրդը այն հին ատենէն աւելի աղարտուած եւ իւր նը պատակէն չեղած է, այսօր ոչ թէ առանց երամներ կը խռնին հոն, այլ դիւաց բանակներ և դժոխոց լեգէօններ. ոչ թէ հատալաճառներու եւ լուծայափոխներու միայն տեղի այլ և ամենատեսակ ախտից և մոլութեանց բնակարան եղած է, ուրկէ զոռուանօք կը հեռանայ սրբութիւնը. իոկ սրբութիւն չեղած տեղն Մատուած չի կայ. և Մատուծոյ չեղած տեղն ինչ ուղղութիւն, ինչ բարիք, ինչ յաջողւած և ինչ կենդանութիւն պիտի գտնուի:

Արդ՝ չիկայ արդեօք մէկը որ կարողանայ սրբել, մաքրել եւ ՚ի բաց հաղածել այս ամեն վնասակարութիւնները, Մատուծոյ ատեղի և մարդկան

բարւոյն թշնամի բոլոր այս անօրէնութիւնները. ո՞հ, արդարեւ կ'երեւի թէ չի կայ, քանզի. « Զոտից մինչև ցզլու չիք առողջութիւն » . և քանզի « Լ'մենեքին խոտորեցան ՚ի միասին և անպիտանացան »:

Վատաւորը մեղսակցութենէ ազատ պիտի լինի, որ յանցաւորը օրինօք պատժած ատեն՝ նոյն օրինօք ինքն ալ չի յանգիմանուի. բայց տակաւին է արդարեւ հասարակութեան գայթակղելոյն պատճառ լինիլ. վոյ անոր որ ուղղութեան պաշտօնն ունի և այլ և այլ նկատումներով թիւրութիւնները չը տեսնելու կը զարնէ և իւր անհագութեամբը կամ որ աւելի ճիշտն է, գործակցութեամբը թոյլ կուտայ զեզմանց որ յառաջանան. մոլութիւնը կը քաջալերէ, արծաթսիրութեան ախտով կուրցած պատժապարտները ՚ի պաշտօն և յիշխանութիւն կը կոչէ, և չարութեանց արմատանալուն գործադիր ու հեղինակ կը լինի . . . :

Ո՞վ պաշտօնեայք Եկեղեցւոյ, այս չէ մեր կոչումը, այն նուիրական պաշտօնը, ուր մէք կը կոչուինք, պահանջներ ունի. Եկեղեցին, այսինքն ժողովուրդը կամ նորա պէտքը կը կոչէ բռն մեղ այս առաքինութեան ասպարիղին մէջ ոչ թէ ոռւտ ու սնտախ հնարքներով փառք որսալու համար, որ աւելի անարգանք է, այլ միձեւու, տքնելու նահատակուելու և տահմանուած նը պատակին հասնելու համար. բայց ահա այս մեր զեզմեալ ժամանակիս մէջ կը տեսնեմք պարզապէս, որ շատերնիս հետամուտ կը լինիմք սուրբ Եկեղեցւոյ պաշտօնէութեան՝ զանազան խոտորնակ նպատակներով. սակայն, ինչպէս ըսինք, այս պաշտօնն արատ չի վերջըներ, արատաւոր պաշտօնեայն մատնանիշ կը հրապարակուի. և կը խայտարակուի, ինչպէս ու պիտակ առար

էայի վերայ սեւ բիծը կամ լուսոյ մօտ խաւարը, նոյնպէս և կրօնից սրբութեան օւղեւ զեղծ ու մոլի պաշտօնեայն աննշմարելի և առանց արհամարհանոյ չեն մնար. ապացոյցը ազահու-
թեամբ ակառայող աշակերտ մասնիչ (Յուդայէն սկսեալ մինչեւ մեր օրերը, մանաւանդ այս դարուս մէջ, այնչափ շատ են, որ այս տեղ նորէն նշանակե-
լու հարկ չենք տեսներ, բանդի զոշա-
քաղութեան համար այս պաշտօնին մէջ մոնող եւ հեազհետէ անարժան միջոցներով բարձրացող ո՞ր եկեղեցա-
կան պաշտօնեայն չի խայտառակուե-
ցաւ. այլ ինչ օգուտ որ ՚ի բաջալե-
րութիւն այնպիսեաց և յօրինակ այլոց
դեռ կը շարունակեն նոքա պաշտօնե-
ութիւնը և կը յարգուին ու կը փա-
ռաւորուին, թէ որ փառք կրնայ հա-
մարուիլ: Ահաւասիկ սուրբ Ներսէս
(Հորհալի իւր ժամանակի մէջ գրու-
նուող մեզ նման անարժան պաշտօնե-
ից զեղծեալ վարուց վերայ ցաւելով
կը գանգատի. «Իսկ այժմուս թշուա-
ռութեան ժամանակի այնքան հեռա-
ցաք ՚ի բարեաց նոցին նմանութենէ,
մինչ զի ոչ այլ ինչ գործոյ պատճառ
գիտել զեպիսկոսրոսութիւնն որք յօ-
ժարին ստանալ զայն, բայց միայն զա-
նազան հնարիւք ինչս ժողովել ՚ի հնա-
զանգեւոցն և փառս որսալ ՚ի փառա-
ւորչացն, զոր անարգանս պարտ է ա-
սել և ոչ փառս »:

Ինչ է այս մեռելութիւնը, Հալք,
ինչո՞ւ չենք զգուշանար, ինչո՞ւ դար-
ձեալ մեր բոլոր արատաւոր կիրքերու
վրն հանդերձ կը մղուինք ՚ի պաշտօն
սրբութեան և այն տեղ յագեցնել կը
ճգնիմք մեր ազահութեան աննշմար-
տիւնս, կ'երեւի թէ Ակեղեցական
պաշտօնի ինչ լինելը չեմք բմբռնած,
անոր համար զայն մեր շահուց և ա-
պօրինի ցանկութեանց միջոց համա-

րած եմք, հեռանալով ՚ի սպառնացն
սապարիզի դիւցաղանց շաւղէն, նախ-
նի ընտիր Հարց անատերիւր ընթաց-
քէն, որք արեամբ չափ ճգնեցան ե-
կեղեցին անարատ պահելու և իրենց
սուրբ վարուցը մէջ զ'ստուած փա-
ռաւորելու: Սուրբ Գրոց բազմաթիւ
օրէնքներէն և պատուիրներէն չը գի-
տեմ ո՞ր մէկն յառաջ բերեմ. այլ Սրբ-
բազան Առաքելոյն սա մէկ պատուէրը
յիշել հերիք կըսեպեմ որուն մէջ հա-
մառօտ բովանդակուած է պաշտօնէին
պարտաւորութիւնքը. «Արածեցէք որ
՚ի ձեզ հօտգ է (ստուծոյ) վերակացու
լինել, մի իբրեւ ակամայ՝ այլ կամաւ
ըստ Աստուծոյ, մի զօշաբաղութեամբ,
այլ յօժարութեամբ, մի իբրեւ տի-
րելով վնձակացն այլ լինել օրինակ հօ-
տին, զի յերեւիլ հովուապետին ըն-
դունիջիք զանթառամ փառացն պը-
սակ »:

Ինչպէս ամեն միութիւն, նոյնպէս
ազահութիւնը, արծաթսիրութիւնը,
զոշաբաղութիւնը հոգեկան հիւանդ-
ութիւն է, որ մարմինն ալ կը տանջե-
լարաչար, կը հիւժէ և կը սպաննէ. Ա-
կեղեցոյ պաշտօնէութիւնը ծանր հի-
ւանդութեան մէջ է. դեղի, դարմանի
և խիստ զգուշաւոր ինամոց կը կալ-
տի. պէտք է մանկել Աստուծոյ բժշ-
կարանի դեղարանը և զօրաւ որ դեղեր
առնուլ:

Ազահութեան ակառ բուժելու
համար հերիք է որ մի՛ յանկանդ ուտ-
ուէրը իւր բոլորական եւ ընդարձակ
նշանակութեամբն հասկնանք, ընդու-
նինք և զգուշութեամբ ու երկիւղա-
ծութեամբ գործադրենք՝ ինչպէս որ
հրամայած ու պատուիրած է համայն-
նից Բժշկապետը: Ոչ ապաքէն մար-
մնոց հիւանդութեանց համար ալ հը-
մուտ բժշկին որոշած դեղն այն ատեն
օգուտ կ'ընէ հիւանդին, երբ դեղեր

ըստ հրահանգին գործածութիւն և հիւանդ
դրն բոլոր դժուշաւոր պատուէրներուն
համաձայն վարուի։ Արդ եթէ մար-
մնոյ հիւանդութեան համար մարմնաւոր
բժշկաց պատուէրին հնազանդիլ
հարկ է, որչափ եւս առաւել հոգւոյ
հիւանդութեանց համար հոգւոյ Զօր
և համայնից Բժշկապետին օրինաց և
պատուիրանաց ամենաջերմ սիրով հը-
լու հնազանդութիւն պէտք է. ապա
թէ ոչ ախտը կը տարածի, կարմատաւ
նայ և ապա բժշկութիւնն անհնարին
կը լինի. այն ատեն զանազան մահահ-
րաւէր ախտեր ալ կըսկսին երեւիլ.
ինչպէս որ ագահութեան ունակացող
ներն անոր կից այլ և այլ ախտերու և
միութեանց ծնունդ տալէ զատ գրգ-
ռող երկպառակիչ և խռովութիւն յա-
րուցանող դժոխային ախտն ալ կունե-
նան ինչպէս Առաքեալն ալ կը վկայէ ը-
սելով, «Ուստի պաաերազմունք, ուս-
տի կռիւք ՚ի ձեզ. ոչ յայտպիսի ցան-
կութեանց ձերոց՝ որք զօրացեալ են
յանդամս ձերոց»։

Ուրեմն թողունք այս և տեսներք
թէ ԽՌՈՎԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ինչ երեւոյթ
ունի Եկեղեցւոյ պաշտօնէին վերայ։



Դ.

ԽՌՈՎԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ահաւասիկ ԱԳԱՅՈՒԹԵԱՆ և ՅԱՆ
ԿՈՒԹԵԱՆ ժանտ ծնունդներէն մին ալ.
Ամեն լաւութեանց և բարեկարգու-
թեանց եղծիչն է ԽՌՈՎԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ
կիրքը։

Ունայնամիտ փառասիրութիւնը,
ամբարտաւանութիւնը և կոյր նախան-
ձութիւնը շարժիչ են սոյն դժոխային
կրից, որուն անձնատուր եզողը,
յուսալի է խոստովանիլ, ժանտախտէ
բռնուածի պէս չէ կարող աղատիլ։

Խռովարարը յուզեալ եւ զիւրազր-
դիւ սիրտ մի կուեննայ, բարկացող
և ժանտ կը լինի, ատեցող, ինքնահա-
ւան, կամսողաշտ է. որով եւ իրա-
ւամբ տուելի է ամենուն։ Այսն զի ըն-
տանեաց, ժողովրդեան և ազգի խա-
ղաղութիւնը կը վրդովէ, սրտերը կը
յուզէ և կը տագնապէ, և անթիւ չա-
րիք կը սերմանէ իբր հաւատարիմ տը-
բանեակ չարին։ Խռովարարը օրէնքնե-
րու ալ ընդդիմակաց է, քանզի ամեն
արդար օրէնք հասարակաց խաղաղու-
թիւնը կտապահովէ, իսկ խռովարարը
զայն կեղծանէ։

Ահաւասիկ բովանդակ տիեզերք
խաղաղութեամբ է որ արդիւնաւոր
ութեան եւ յարատեւութեան մէջ
կը կենան, և այս արդիւնքն յառաջ
բերողն է աստուածային իմաստու-
թեան դրած յաւիտենական օրէն-
քը, որ ներհակներն ՚ի միասին համա-
ձայնեցնելով խաղաղութիւն ըրաւ և
գոյութեան ու գեղեցիկ կարգի բերաւ
ամեն բան, ուրեմն խռովութիւնը չը-
փութող է և խանգարող կարգի, եղծիչ
լաւութեան, ապականարար և վախ-
ճանիչ ամենայնի, հեաեւապէս անհը-
նազանդ է ընտութեան օրինաց, ընդդէմ
բարոյական օրինաց և ազատամբ քա-
ղաքականին, ճիւղալ մ'է նա որուն
գոյութեան դաղափարն իսկ վնասակար
է աշխարհի։

Խաղարարը Աստուծոյ որդի
կ'անուանի, ուրեմն խռովարարը որ-
դի է սատանայի և ծնունդ դժոխոյ,
ուստի մարդ կոչուելու եւ աշխարհի
մէջ ապրելու իսկ արժանի չէ. նա
տարտարոսի խաւարին եւ անյուշու-
թեան լճին մէջ նետուելու արժանի է,
որ անհունութե մէջ երթայ իւր ժանտ
կրից ստեղծած ուրուականաց և բոտ-
ուէրի հետ ոգորի առանց մէկուն վը-
նատել կարենալու։

Խոռոխայոյդ անդգամին հասուցած չարիքն անհնար է մանրամասնաբար թուել, վասն զի ամեն դիպուեալ եւ առիթ, ամեն պարագայ եւ հանգաւմանք այլ եւ այլ շարժառիթներ են որ կը յուզեն զխոռոխարարը. եւ նա ամեն տեսակ չարիք կարող է հասցնել զորս անհնար կը լինի թուել, ուստի ընդհանրապէս այսչափ ըսելէ վերջը անձնինք այժմ սոյն վատթար կիրքը մտնաւորապէս Ակեղեցւոյ սրաշունէից վրայ նկատել:

Ազգային լրագրութիւնը զմեզ խոռոխարար հռչակեցին, ո՞վ պաշտօնեացք եւ կեղեցւոյ, եւ այնպիսի վատաբանութիւն, որ գրելու զիջանողն ալ կ'երեւի թէ բաւական յուզուած եւ վրդովուած է. եւ եթէ ուզենք ստել եւ խօսողն յանդիմանել, չի պիտի կրնանք քանզի անհերքելի ապացոյցներ են, վարչութեան առաջնորդական ինչորեքերով զբաղելը, բոլորմով հանրագրէն՝ անթիւ ստորագրութեամբ, առաջնորդանիստ գաւառներու յուզեալ, շիթթ եւ անկարգ փնտրել, առաջնորդական անքնդհատ դատերը, ամբաստանութիւնք եւ մարդեղջ ջատագովութիւնք եւ այլն, ահա այս ամենը խիստ պարզ եւ հաստատուն կերպիւ կ'ապացուցանեն որ մեզմէ շատերը խոռոխայոյդ են որք ազգին կարեւորութեան պատճառաւ գործի կը կոչուին եւ իրենց որպիսութիւն իսկոյն կը յայտնեն, ուստի այս անունը մեր գործով ինքնին ապացուցեալ եւ ստուգուած լինելով հարկ չի կայ վերստին հաստատել կամ հերքել. քանզի եւթութիւն մի ուրանալը ստել է եւ սուտը մարդէն չէ :

Տիեզերաց մէջ ամեն բան իրենց անունն ու գործն ունին եւ ամենքն ալ ըստ անունն եւ ըստ պաշտամանն անխափան յառաջ կ'ընթանան դէպ իրենց սահմանեալ նպատակին, անձ

նիւր արարած իւր անունն եւ գործոյն տէրն ըլլալով կը ծառայեն Արարչին կամաց, «Անպտուղ ծառը կը կտրենք եւ կրակը կը ձգենք»: Այդ եւս տիեզերաց մէջ արարած մի եմք, մեր եւս մեր անունը եւ գործն ունինք, բայց ահա կը տեսնեմք որ մեր ոչ մեր անունն եւ ոչ մեր գործոյն տէրն եմք. քանզի արդիւնաւորած չէ մեզմէ, ինչ որ մեր պաշտօնը կը խոստանայ, ինչ որ մարդիկ կ'ակնկալեն եւ ինչ որ Աստուած կը պահանջէ. եթէ պտուղ տալիք ծառ մը պտուղ չի տալով կտրել եւ կրակը ձգել հարկ է, հապա ի՞նչ ընել պէտք է այն ծառը որ բարի եւ օգտակար պտուղ տալու տեղ չար եւ վնասակար պտուղ կուտայ:

Այդ որ խաղաղութեան հրեշտակ, բարութեան աւետարանիչ կ'անուանեմք, եւ միջնորդ հաշտութեան կոչուած եմք, ինչու այս գեղեցիկ անունն արժանաւոր լինել չեմք ձգնիր. ինչու մեր կոչումը չեմք յարգեր, միթէ մեր բնութենէ դուրս արարածներ եմք: Եւ որ մեր եւս նոյն խաղաղասէր Արարչին արարածներն եմք, ոչ ապաքէն բնութեան օրինաց սահմանադիր՝ սիրոյ եւ բարութեան Հօր որդիքն եմք. ի՞նչ երեսով, ՀԱՅՐ ՄԵՐ, կը կոչեմք զայն, որոյ կամաց հակառակը գործելով կը վնասեմք զնա եւ կ'օտարանամք անկէ. որչափ մեղադարտ եմք մեր, որպիսի դատապարտութեան արժանի եմք մեր. քանզի որչափ հեռացած եմք մեր կոչումէն, նպատակէն եւ սահմանէն, եւ որչափ ներհակած եմք մեր բարի Արարչին սուրբ կամաքը դէմ. եւ քանի՞նք վտանգաւոր հետեւանքներ սիրած եմք մեր շուրջը:

Ո՞վ Հորք իմ, եթէ մեր տգիտութեամբ աստուածային օրինաց խաղաղասէր տրամադրութիւնն ու իմաստուն կարգադրութիւնը տիեզերաց

ընթացքէն չեմք կարող խմատասիրել,
եթէ տնցեալ պատմութիւն ընդարձակ
ասպարիզին մէջ չեմք կարող պայծառ
նկատել և տեսնել խռովութեան չար
հետեւանքը, եթէ Մատուց օրէնքնե-
րն ու պատուէրները չեն ազդեր՝ յառ-
տուածային սիրոյ հեռացած այս մեր
ստուած և քարացեալ սրտին, գոնէ մեր
ներկայ գործոյ հետեւանքները թող
խրատեն զմեզ: Արհաւորութեամբ և այլ
և այլ ցանկութեամբ վարակեալ կնյր
առաջնորդաց սերմանած խռովութե-
ն և ատելութեան հետեւանքը չէ այս
ընդհանուր անբարեկորգութիւնը,
ըմբոստութիւնը, և զեղծմունքը, խը-
ւովայոյզ պաշտօնէից սերմանած գայ-
թակղութեան արդիւնքը չէ ժողովը-
դեան անհանգստութիւնը, իրարու
հետ անմիաբան եւ հակառակամարտ
լինելը, վարչութիւն պարտասելը, դա-
տարաններ յաճախելը և բանտեր լե-
ցնելը: Ա երցնէնք անգամ մի յերկիր
կորացած մեր գլուխները, սրբէնք և
ուղղէնք մեր բժժոտած և ջոցած աչ-
քերը, քաջ զննէնք Մատուց եկեղե-
ցին, ողորմելի ժողովուրդը, որուն
գժբաղդաբար պաշտօնեաց կարգուած
եմք, լաւ նկատեմք և տեսնենք նորա
հոգւոյն մահացող վերքերը, որոց հա-
մար կ'ըսուի թէ մեր ձեռք բացուած
են. վասն զի զմեզ առաջնորդ կարգե-
ցին որ զանոնք 'ի լաւն յորդորենք եւ
նոցա գնացքը ուղղենք. մէք մեր ժանո
ընթացքով, մեր գժնդակ վաբքով, մեր
խռովայոյզ կիրքով ալ աւելի խոտորե-
ցինք զանոնք դէպ ուղիղ նպատակն
առաջնորդող ճանապարհէն, մեր ան-
սովառ ցանկութեամբ և անցազ ագա-
հութեամբ վրդովեցինք նոցա խաղա-
ղութիւնը. ամեն ժամանակ խռովու-
թիւն, երկպառակութիւն և ատելու-
թիւն սերմանելով եղբայր եղբ'ր դէմ
զինեցինք. բուն իսկ մեր օրինակով դա-

նոնք վարժեցուցինք խռովեցուցութե-
ն, որով Մատուց արեւգրութեանէն զրկե-
լով 'ի հոգեւոր և իմարմնաւոր փառ-
ցուցինք և սոսակապէս վիրաւորեցինք,
որոց դարմանն հոգալ մեզ կ'ընտայ: Ա եք
ժողովրդեան մէջ շերտեցանք սիրով,
քաղցրութեամբ, հանդարտութեամբ
և հեզութեամբ, ինչպէս վայելէր Վը-
րիտտաի աշակերտին. մէք չունեցանք
այն սուրբ նախանձաւորութիւնը, ո-
րով նախնի Հարք կը վառէին Մատու-
ց կամքը կատարելու և կատարել
տալու համար. նոքա սիրով և զօրու-
թեամբ Հոգւոյն զինուած ամենանուա-
տեհութեանց առաջքը կ'ուռնէին: Իսկ
մէք ընդհակառակն անձնական սնտաի
կիրքերով յուզուած բորբոքած Մա-
տուց եկեղեցւոյն վրայ անհոգ գբու-
նուեցանք. անկարգութիւնները ոչ թէ
միայն չուղղեցինք, այլ և մէք ինքնին
յամառ կամապաշտութեամբ զայն
արմատացուցինք եւ զանազան անտե-
ղութեանց պատճառ դարձանք, քան
զի մեր այս ընթացից հետեւանքն ե-
ղաւ ժողովրդեան մեղաց և մոլութեց
մէջ անխտիր լինելը, որ հեթանոսական
անաստուած ապականութիւն է և ոչ
քրիստոնէական սրբութիւն. ամեն
տեղ յուզմունք, անկարգութիւն, ջը-
փութութիւն և անհամաձայնութիւն
ներ տիրեց, որ դիւային ոգւոյն ակտը
ժելի ճենձերահոտ նուէր մ'է. իսկ
Տեառն մերոյ խաղաղարար ու քաղցր
ոգւոյն ներհակ ուղղուելի:

Մատուց իմ, ինչ պիտի լինէր ար-
գեօք եթէ մէք մարմնաւոր տիրոջ մի
հրամանին տակ ծառայներ լինէինք ու
այսչափ և այսպէս ներհակէինք նորա
կարգադրութեանց և հրամանաց, մի-
թէ պատուհաս չի պիտի կրէինք. մի-
թէ չի պիտի տուէինք, միթէ վարձ-
քէ չի պիտի զրկուէինք, և վերջապէս
եթէ մեր տիրոջ տան մէջ խռովու-

թեան եւ երկարաւիութեան պատ-
ճառ լինելիք, միթէ իբրեւ անհաւա-
տարիմ, անարժան և անյարմար ծա-
ռաներ նոյն պաշտօնէն անարգանօք չի
պիտի մերժուէիլնք: Իսկ արդ Մտու-
ծոյ ծառայելը, նորա սուրբ եկեղեցւոյն
պաշտօնէութիւնը միթէ մարդու մը
ծառայելէն ալ փոքր է: միթէ այն-
քան ալ արժէք չունի, որ նկատողու-
թեան անգամ չառնուիր. եւ ամեն
կրից ու թերութեանց տէր մարդիկ
կը յաճախեն և կը զեղանին սուրբ եւ
երկնաւոր կրօնին ծառայութեան մէջ,
սակայն իրենց կրից և ցանկութեանց
միայն կը ծառայեն և ոչ Մտուծոյ:

Վաղաքական և ընտանեկան պաշ-
տօնեայք շարունակ ընտրութեան, փո-
փոխութեան և պատժոյ կ'ենթարկին,
ինչ պիտի լինի մեր արժանիքը որ ա-
զատ կապուցանէ զմեզ այդ արդարու-
թեան հատուցումէն, անշուշտ կատա-
րելութի ն. եթէ մեր պաշտօնի սրը-
բութիւնը եւ աստուածայնութիւնը
բացառութիւն ընդունած է իւր պաշ-
տօնէից համար, ուրեմն պէտք է ար-
ժանաւորիմք անոր, ասպա թէ ոչ ա-
պաշնորհ պիտի համարուիմք: Մեն
ծառայ և պաշտօնեայ կ'աշխատի իւր
տիրոջ հաճոյ լինիլ, որ գոլութեան
արժանանայ. իսկ մեք կարծես մի՞նչ
մի ունիմք մեր տիրոջ կամաց ներհակն
ընելու, և անոր խոտելի երեւնալու,
սակայն պէտք է հաւատամք, որ պար-
տուց և իրաւանց մէջ գտնուող անու-
ղղբելի արդարութիւնը, յաւիտենա-
կան օրինաց մէջ գտնուող անկաշառ
դատաւորը բնասէս և բարոյասէս կ'
դատուէ պարտազանցը:

Թողունք հանդերձեալը, որ արդա-
րութեան օրինօք պատրաստուած է,
միթէ կենցաղոս մէջ մեր պաշտամանց
ներհակ գործելով պատիժներէ ազատ
եմք, քան լիցի. — այսչափ անարգ հը-

րատարակութիւնք, այսպիսի անպատ-
ուութիւնք մարդ եղողին համար քիչ
պատիժ են: Պաշտօնին անարգուիք,
եղծութիւն, սրտի և մտաց հանապաւը-
րեայ տաղնապն ու վրդովմունքը. Մ-
տուծոյ խօսքին չի խօսուիլն ու չի լըս-
ուիլը պատուհաս չեն, ինչ են. բայց
այս ամենը սիրտ ունեցողը միւշն կըզ-
գայ և մարդ եղողը միայն կրնայ խրա-
տուիլ և ուղղուիլ: Կարծես ճիշդ այն
ժամանակն եմք որոյ համար մարդա-
րէն Մտուծոյ կողմէն պատուհաս կը
գուժէ բոելով, «Սով պիտի տամ, բայց
այս սովը ոչ հացի և ոչ ալ ջուրի սով
է, այլ Տիրոջ խօսքը չի լսելու սով»: Բանդի ահա խկապէս կը տեսնեմք,
որ Մտուծոյ խօսքը անարգուած թէ
չի խօսուիր և թէ չի լսուիր, ինչո՞ւ, —
վասն զի այսչափ կիբքերով վարակեալ
Մտուծոյ բանին քարոզիչքս մեր քա-
րոզածէն օգուտ չի շահելով մեք զմեզ
արժանաւոր չընելով նորա արժէքն ու
աղղեցութիւնն ալ կոտրած եմք, եւ
այժմ այնպիսի բաներ կուղեմք քարո-
զել, որպէս զի լոկ մեր հանձարը ցոյց
սամք և ժողովուրդը զարմանայ բայց
չը շահի. քանզի այն ատեն նոյնը մեր
վերայ ալ պիտի բնառէ. խռովայոյլ
պաշտօնեայ մի ո՞ր անպատկառ երեսօք
պիտի համարձակի խաղաղասիրութիւն
քարոզել:

Պաշտօնեայք պէտք է հանդարտ
լինին, ըսաւ Մաքեալը, պէտք չէ
զարնող ու կռուող լինին, այլ համբե-
րող, հեղ, ժուժկալ և հիւրասէր, Մ-
տուծոյ տանը աղէկ վերակացութիւն
պէտք է ընեն, այսինքն ժողովուրդը
ըսաւ կառավարեն, կրթեն և Մտուծոյ
օրէնքով սուրբ և բարի վարուց մէջ
դաստիարակեն: Բայց մեք ո՞ւր, և այս
պարտաւատարութիւնն ո՞ւր:

Մեք քանի որ մեք ըստ ամենայնի
մեր անուան, պաշտօնին և մեր սրտ-

տուց ներհակը կը գործեմք, անշուշտ աղատ չեմք արդարութեան հատուցանելիք պատուհասէն. և քանի որ մեք ծառայ մի, գործաւոր մի, մշակ մի իւր զանցառութեանց, ընդգիծութեց և թերութեց համար կրպատեմք, պէտք է ուրեմն իմաստասիրեմք թէ մեզ ինչ պիտի պատահի : Քանզի մեք ալ Տէր մի ունիմք, որ եթէ նոյնպէս վարուի մեզ հետ արդարութիւն ըրած կը լինի. բայց բարեբաղդաբար մեր Տէրը երկայնամիտ է, միշտ և անմիջապէս չի հատուցաներ և պատժոյն բովանդակ մեծութիւնն ու ծանրութիւնը մէկէն չի հասցնէր, այլ բիւր օրինակով, դէպքերով և առիթներով կը խրատէ ըզմեզ, որպէս զի ուղղութեան ճանաւ պարհը մանեմք, իսկ մեք կամակոր և կամապաշտ լինելով ոչ կըզգամք և ոչ ալ խրատուիլ կուզեմք, եակայն որչափ յամառ և անդարձ մնամք, այնչափ ալ դատապարտութիւնը կը սաստկացընեմք և կը կրեմք թէ կենցաղոյս մէջ և թէ ՚ի հանդերձեալն :

Անք խաղաղութիւն և սէր կը քարոզեմք ժողովրդեան, մեք խաղաղութեան պաշտօնեայ լինելնիս բանիւ և արտաքին ձեւերով կը յայտնեմք անոնց և խաղաղութեան դրոշմով կը մտնեմք նոցա մէջ, բայց մեր քօրչաւ պարաց հետքերէն խռովութիւն կը վիտայ, մեր աչքերէն յուզմունք կը ցոլայ, և մեր ձեռքերէն երկաբաւ կութիւն կը սիւի : Անք խօսքերը գրգռիչ են, և մեր լեզուն երկայրի սուրի պէս դպած տեղը մահաբոյր վերքեր կը բանայ : Ամեն օր Աստուծոյ տան մէջ, խաղաղութիւնն ամենեցուն, կը գոչեմք բերանով, բայց արդեամբ խռովութիւն կը ներշնչեմք. ժողովրդեան հոգւոյն վերքերը բուժելու տեղ աւելի կը զայրացնեմք, և զինքն իւր ցաւոց անդգայ ընելու համար, բան չի

կայ, հոգի մի ընէր, առողջ էս, կ'ըսեմք. բայց երբ ժողովուրդը խռովութեամբ այն քան յուզի, որ ալ առաջին առնուլ անհնար լինի, այն ատեն կը սկըսիմք ժողովրդէն դանգատիլ և արտաքին միջամտութեան կարօտիլ. և մեր յիմարութեամբը կուզեմք որ այն միջամտող խաղաղարարը զմեզ ՚ի սպառարգարացնէ և միայն ժողովուրդը դատելով ու դատապարտելով խաղաղութիւն ընէ, և այս նպատակին հասնելու համար ուրիշ անվայել միջոցներու կը դիմեմք

Այն մեզ նման կոյր առաջնորդներուն, որ լոկ անուանակսն առաջնորդներ և պաշտօնեայնէր ըլլալ կուզենք. պարտիզի մէջ տնկուած խրտուիլակներ (գորգուլուգ) ենք, ուր ապակահիչ կենդանիք մէկզմէկ բզկտելով պարտեղը տալն ՚ի վերայ կ'ընեն իսկ մեք միշտ անդգայ եմք. կամ թէ կարծես Նրեմիայ մարգարէն այսօր իսկ Աստուծոյ կողմէն կը գանգատի մեր վերայ ըսելով, «Վուք իմ ժողովրդեանս վերքերուն անհոգութեամբ նայեցաք և խաղաղութիւն է, խաղաղութիւն է, ըսիք քանի որ խաղաղութիւն չը կար» :

Ինչ օղբալի և դառն վիճակ է այս, Հորք, պատրուակելը նենգել է նենգելը խաբել է, խաբելը մահու չափ վնասել է, որ չի վայելէր ոչ կրօնաւորին և ոչ որ և իցէ մարդուն : Արդ՝ եթէ մեք խռովութեան արբանակներ եմք, ինչո՞ւ վատութեամբ զմեզ կը ծածկեմք, ինչո՞ւ խաղաղութեան սիրուն հրեշտակի գեղեցիկ կերպարանօքքն բերկրառիթ համբաւովը կը շաւրիմք և կը ծպտեմք, իսկ ՚ի ներքուստ խռովարար ու ժանտաժուտ կը լինիմք :

Նրբ մարդ մի բարութեան պատրուակաւ չարութիւն գործէ, ամեն թուք ու մուր կը տեղանք, անարգանք և նախաստիմք չի մնար գլուխը կը թա-

փենք՝ իւր նենգաւոր վատութեանը
համար, և արժանի իսկ է ամեն դը-
ժնդակ չարեաց հանդիպելու. հապա-
մեղնման գառնազգեստ գայլերու ինչ
պէտք է. . . : Ի՞նչ պիտի ընենք, երբ
Տէր Աստուած իւր փրկած հօտին այլ
ցերութիւն ընէ, եւ երբ մեղ նման
վարատող և ցրուող հովուաց վերայ
իւր արդար բարկութիւնը բռնկի. . . :

Անտարակոյտ խռիւի պէս պիտի սյ-
րէ մեր կիւրքերն աւ գործքերը և պիտի
խորտակէ, փշրէ և ցրուէ մեր հոգաւ-
տութիւնն ու ամբարտաւան խոր-
հուրդները: Փոխուիլ պէտք է Հաճի,
այս ճանապարհն ան ել է և վառն
գաւոր:

(Շարունակէ:)

Ա. Ռ. Ե. Ղ. Ծ ՈՒ Ա. Ծ

Ա. ՆԱԿԻԶԻՆ սկիզբն առի գոյութեան
Տիեզերաց դրաւ Աստուած զիս իշխան.
Ես գհամայնս ունիմ յանխախտ կայութեան,
Երանութեան ես եմ առնող մարդկութեան:
Ինեւ համայնք ՚ի յարգ ուղարգ կերպացան,
Առանց ինծի ցիրուցան է ամեն բան.
Ուր ես չի կամ մահագոյժ է անդ համայն,
Համայնք ինեւ կ'աճին, կ'սպրին, կ'ան և կեան:
Եթէ կուզես դու զիս ճանչնալ թէ ինչ եմ,
Քննէ գոյից բոլոր մասունքն, ես անդ եմ.
Խեղօք խորհէ, տէս քեզմէ իսկ հեռի չեմ,
Ըրարիչս ալ զիս յայտնած է քեզ Յեզեմ:
Ինչո՞ւ դու միշտ ինձ դէմ զինիս մարդ ապուշ.
Չէ յաղթեր ինձ բնաւ մէկը, կաց զգոյշ.
Իմ ուժիս չափ դուն ալ կ'առնուս, բայց շատ ուշ.
Եւ այն ատեն ունայն են զիղջք, տուգանք, տոյժ,
Խիստ քաղցր է քեզ ինձ դէմ դնել վիստութեամբ
Բայց ես ըզքեզ ընում ապա գառնութեամբ.
Իմ նախնական հարուածք թէպէտ խիստ մեղմ են,
Բայց երթալով կը սաստիկանան՝ և անբոյժ են:
Ասկզեսպոսի որդիքն զքեզ կը խաբեն
Թէ որ խօսք տան, թէ քու ցաւըդ կը բուժեն,
Ես անողոք և մի անխաբ դահիճ եմ,
Բայց և գթոտ դարմանիչ ու սրաշտպան եմ:
Ես մի ակրող մեծ իշխան եմ զօրաւոր,
Ներհակողին այժը կընեմ ջարդ փշոր:

Ես դայեակ եմ և մայր գթութ ընտրեցու ,
 Կը խնամեմ հպատակներս միշտ հըու :
 Կարծեմ գիտցար թէ ես ով եմ , ինձ լսէ .
 Սինչեւ հիմայ կերած ապտակդ հերիք է .
 Շուտով դարձիր խոնարհամիտ հնազանդէ ,
 Գուցէ մոռնաս ցաւըդ , թէպէտ հնար չէ :

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ւ Ի Ն

Ս. Սխանսարեանցի տպագրութիւնների գինը այսուհետեւ . Տիֆլիս (Tiflis), սեպհական տանը , Հայոց Վանքի Սեծ և Փաքր փողոցների անկիւնում , եկեղեցւոյ հանդէպ ; Ս. Պետերբուրգ , իւր կացարանում , այսպիսի հասցէով .

—Russie , S.-Pétérshbourg , place Michel , maison N° 2—3 , de Gerbinne , log N° 5 , Michel Miansarof (Miansariantz) — և Ս. Պետերբուրգէն (ոչ Տիֆլիսէն) Ռուսաց տէրութեան ամենայն քաղաքները առաքելով , ճանաչարհի (փոստայի) ծախսով հանգերձ ; Կ. Պոլիս , գրավաճառ Խրիստիան Բօտհ'ի մօտ , Պերա , Հաղօպուտլօի անց (պասսաժ) , N° 32 , — Christian Roth , librairie étrangère , Constantinople , Grand Rue de Péra , Passage Hazzopulo , N° 32 .

Ռուսիայ . Կ. Պոլիս .
 Բ. Կ. Ֆր. Ա.

Վնար Հայկական , ընդարձակ երգարան հանդերձ զանազան Յաւերուածներով , ծանօթութիւններով և հայախօս առածներով (Lyre arménienne — recueil des chants) : Ս. Պետերբուրգ : 1868 , 8-ծալ , էջ 712 .
 Հայկական Վնարի այբբենական ցանկը առանձին աը պած 1870 թ. , 8-ծալ , էջ 32 , երկուսը միասին ,

մի օրինակ	1	30	7	—
հինգ օրինակ	5	—	30	—

Խնամատարութիւն երեխայոց Komb , — éducation des enfants) , — մարմնական և բարոյական , շարդրութիւն Կօմբ'ի , անգղիացւոց թագուհու բժշկի հանդերձ զանազան յաւերուածներով տպագրողի կողմից : Պետերբուրգ : 1868 թ. , 8-ծալ , էջ 300 .

մի օրինակ	—	80	4	—
հինգ օրինակ	3	50	14	—

Իդուարդ Լաբուէի Ըղգային Կրթութիւն . ա) ինքնակրթութիւն , բ) ազգային կրթութիւն . գ) ժու

ղտիղդական գրատուններ : Պետերբուրգ : 1867 թ.,
8-ձալ . էջ 108, հանդերձ յաւելուածով տպագրողի
կողմից .

մի օրինակ	— 40	2	—
հինգ օրինակ	1 50	6	—

Կանոնաւոր վայելուչ գրութեան պատմութիւնը
ու տեսութիւնը (l'histoire et la théorie de la callig-
raphie), հանդերձ զանազան ծանօթութիւններով, յա-
ւելուածներով և գրասեղանների ու անատոմիական
ստուերագրերով 8-ձալ, էջ 274 : Ս . Պետերբուրգ :
1872 թ .

մի օրինակ	1 70	7	—
հինգ օրինակ	7 50	30	—

Հայկական կանոնաւոր և վայելուչ գրութիւն (գա-
ղտիարներ , օրինակներ) սեւ մեղանով տպած (callig-
raphie arménienne) : I էյպցիֆ : 1872 թ., 4-ձալ,
51/2 թերթ, էջ 24, հանդերձ զանազան ստուերագ-
րերով և պատկերներով .

մի օրինակը Տիֆլիս և Պետերբուրգ	— 60	2	—
չորս օրինակը Պետերբուրգէն ուղարկելով			
Ռուսաստանի միւս քաղաքները	2 40	8	—

Հայերէն կանոնաւոր և վայելուչ գրութեան վարժութիւններ (Exer-
cice de la calligraphie arménienne) N° N° 1, 2, 3, 4, և 5, գոնապ մէկնով
պաշտ, որ, գրել ջստօրեւ սկսողները կամ վատ գրողները, տպածի վերայ
սեւ թանաքով գրելով, գիւրութեամբ (հեշտութեամբ) վարժութիւն կանո-
նաւոր և վայելուչ գրելուն :

I, յս պաշտաւս մէկ այս քաղ N° N° 1, 2, 3, 4, և 5, վարժութիւնների
այն գիւնը եւս նշանակում, որոնք արժէն Պետերբուրգ, Տիֆլիս և Կ . Պոլս : Իսկ Պետեր-
բուրգէն մէկ հայաբնակ քաղաքները այս վարժութիւնները բանել աւել խափշողները
պէտք է աւելցնեն ճանապարհէ ծախար, փոստայով, ֆոնաքին 30 կոպէկ, ամեն մի հա-
րիւր ամբողջ թերթը հինգ ֆունտ հաշուելով : Բայց առաւել լաւ կ'անեն
գործակալների միջնորդութեամբ ըստանալը, ինչպէս գլխի 120 երեսին յի-
շել ենք և որը փոստայից երկու անգամ արժան է լինելու :

Վարժութիւն (exercice) N° 1, սկզբնական խաղեր,
մեծ 4-ձալ կէս թերթ, չորս երեսից բաղկացած :

հարիւր (100) օրինակը	2	—	8	—
հինգ (500) հարիւրը	10	—	40	—

Վարժութիւն (exercice) N° 2 . այբբենը և բա-
ւեր, մեծածաւ, երեսիւն իսկ 24 երես .

հարիւրը (100)	12	—	48	—
հինգ հարիւրը (500)	60	—	240	—

Վարժութիւն (exercice) N° 3, գլխագրերը մեծ
և միջին ձեւ, կէս 4-ճալ թերթ, չորս երես .

Հարիւր (100) օրինակը . . .	2	—	8	—
Հինգ Հարիւր (500) օրինակը . . .	10	—	40	—

Վարժութիւն (exercice) N° 4, պրբերը և բա-
ռեր միջին ձեւի մեծութեան տառերով . Դ թերթ
կամ 8 էրէս .

Հարիւրը (100)	4	—	16	—
Հինգ Հարիւրը (500)	20	—	80	—

Վարժութիւն (exercice) N° 5, առանձին պրբ-
բերութիւններ և փոքրիկ հատուածներ մանր առ-
ւերով տպած և թուանշաններ, կէս թերթ կամ 4 էրէս .

Հարիւրը (100)	2	—	8	—
Հինգ Հարիւրը (500)	10	—	40	—

Հայերէն կանոնաւոր և վայելուչ գրութեան առ-
շտաններ (transparent) N° N° 1, 2, 3, և 4, դռնատ-
կարմրագոյն հաստ մեծ թերթի վերայ, սեւ թանա-
քով տպած, չորս երես .

25 օրինակը	2	50	10	—
50 օրինակը	4	50	18	—

ՆՈՒՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Պատուէ՛ր զՏէր Ի քոյոյ սրդ սոյ
վաստակոյ : Ա . Գ . Գ .

Հաղթաւոր միջոցներ կան, որք ա-
ռիթ կուտան բարեպաշտ հոգւոյն առ
Մատուած ունեցած սիրոյն նշանը ար-
տայայտելու : Մատուած պաշտութիւնը
կը թելագրէ զմարդ, որ Մատուած
ընդունած պարգեւներովը զՄատուած
փառաւորէ : Մյուս զգացմամբ իւ-
րաքանչիւր անձն կարող է յանուն
Մատուոյ շատ տեսակ առաքինական
գործքեր ընել . ինչպէս՝ աղքատները
կերակրել, անկեղծ օգնել, հասարա-
կաց օգտակար ծառայութիւններ ը-
նել, և այլն : Այս ամենը կ'ընէ մարդ

չը խնայելով իւր հանձարը, իւր զօրու-
թիւնը, իւր աշխատութիւնը, և իւր
ստացուածքը, զորս ընդունած է Մա-
տուածէ և կը պարտի Մատուոյ : Արդ-
եթէ մէկը այսպիսի զոհողութիւններ
կ'ընէ Մատուոյ համար, կը պատուէ
նա զՄատուած իւր արդար վաստակ-
ներով : Այդ կարգէն է զանազան նը-
ւիրատուութիւնք եւ յիշատակը
զորս Մատուոյ կը նուիրէ բարեպաշտ
հոգին իբր խայրիք կամ բաժին իւր
ստացուածքներէն :

Այս օրերս մեր Ազիպտաբնակ
ազգայիններէն վսեմաշուք Վեորդ-
պէյ Սափայէլեան Մատուածսիրու-
թենէ շարժեալ կամելով իւր ար-
ւեստին, աշխատութեան եւ ըս-

տալոցուածոց պտուղէն մաս մը Մտուծոյ ընծայել, և միանգամայն յիշատակ ունենալ ՚ի Սիօն, իւր աշխատութեամբ և ծախիւք մէկ զոյգ՝ երկուք ուկէս մեթր բարձրութեամբ ոսկեղծ մեծ ու փառաւոր աշտանակներ նուիրեց Վրիստոսի Տեառն մերոյ կենսատու սուրբ Վերեղմանի դրան առջեւ դրուելու համար։ Սոյն աշտանակներուն ձեւոյն և վայելչութեան վերայ արժանաւոր գովեստ տալ չեմք համարձակիր, միայն այս չափ կ'ըսեմք որ չափուց համեմատութիւնը, դրուագաց պարզութիւնը և կանոնաւոր արուեստի ծնունդ լլցսը նոցա գեղեցկութեւ չգեղութեան նկարագիրն ու գովեստն է, որ սուրբ տեղեաց մէջ եզակի և մանաւանդ խիստ կարեւոր լինելուն համար մեծ պատիւ կը բերէ Վսեմաշուք նուիրատուին և պարծանք Մեգիս։

Քանզի սուրբ Տեղեքը բրիստոնեայ ազգաց հետ ընկերակցութեամբ բաժնուած լինելուն՝ սուրբ Վերեղմանի դրան առջեւ երէք բրիստոնեայ ազգերը իրաւունք ունին երկերկու զոյգ մեծ և փոքր աշտանակներ ունենալ, մեր ունեցած առաջին աշտանակները թէ իրենց տձեւութեամբ և թէ հինցած ու խորտակուած լինելուն անպիտանացած էին, և շատոնց նորոգութեան կարեւորութիւնը զգալի եղած էր։ Բարեսէր անձինք ոմանք խօստացան և ձեռնարկեցին անգամ, բայց կամ անյաջող դիպուածներու և կամ ծախուց մեծութեան առջև կասեցան, որոց յաղթելով Վ. Վէորգ պէյ՝ յաջողեցաւ առատաձեռնութեամբ եւ բրտամբ ազգայնութեան պատիւը նորոգել և բարձրացնել օտար ազգաց մէջ։ Մհա սոյն հանգամանքներն եւս կը փութացնեն նուիրատուին և նուէրին արժանիքը։

Սոյն աշտանակներուն պատուանդանին ճակատը Վորգայի վայելչութեամբ հետեւեալ արձանագրութիւնը կը կարդացուին։

Նուիրեալ ՚ի Վէորգ պէյ Ռաֆայելանէ ՚ի յիշատակ հանգուցեալ կողակցոյն իւրոյ Լ. Ֆիթիկ Տիկնոջ։

յ. 4. 1872:

Սխաբանութիւնս երախտապարտ շնորհակալութեամբ ընդունելով սոյն յիշատակաց արժանի մեծ նուէրները, իրենց տեղը ղետեղեց և հանգուցեալ Լ. Ֆիթիկ հանրմ տիկնոջ անմահ հոգւոյն համար հանգստեան պաշտօն կատարեց, և ջերմ բարեմաղթութիւններ ըրաւ Վ. Վէորգ պէյի թանկագին կենաց երկարութեան և յաջողութեան համար։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԱՆԻՔ

Մայիս 4 ին Սոքոտնիոյ գահաժառանգ իշխանը ընկերակցութեամբ տեղւոյս Վսեմ. Կառավարչին, Վերմանիոյ հիւպատոսին, և զորաց մեծ բաղմութեամբ քաղաքս մտաւ։ Յատկապէս մեր վանքը այցելութիւն ըրաւ եւ Ս. Պատրիարքի հետ Դառանգաւորաց վարժարանն եւս եկաւ և անտի գոհ սրտիւ մեկնեցաւ իւր բնակութեան տեղին։ Մայիս 8 ին քաղաքէս ճամբայ ելաւ գէպ ՚ի Ղ. Ղէստանդրիա։

— 6 ին Բ. Վանէն տեղւոյս Վսեմ. Կառավարչին ուղղեալ հեռագիր մը եկաւ, որով կը ծանուցանէր Յունաց Պատրիարքին անկումը և միաբանութենէն Բրոգորիոս փոխանորդ Եպիսկոպոսին տեղապահ նշանակուելը։ Սոյն հեռագրի իմաստը պարունակող երէք

հեռագիր եւս Յոյն միաբանութիւնը
ընդունեց։ Հեռագրի եկած միջոցին
Պատրիարքը՝ որ քաղաքէն դուրս չբը-
ջագայելու ելած էր, ոստիկանութեան
պաշտօնէի մը ձեռքով, որոյ հետ ըն-
կերացած էին մի. քանի զինուորներ, ՚ի
պալատ հրաւիրուեցաւ, ուր ներկայ
էին միաբաններէն յիսուն հոգի՝ փո-
խանորդ Բրոգորիոս եպիսկոպոսին հետ,
որք նոյնպէս կանխաւ հրաւիրուած է-
ին։ Կարգացուեցաւ Բ. Պառնէն եկած
հրամանագիրը, որ կ'ասէր, թէ Կիրի-
լիոս Բ. Պատրիարքը՝ որ ցարդ Ազգին
որոշմամբ եւ Տէրութեան վսեմեաց
մամբ Պատրիարք էր, այսուհետեւ
իւր պաշտօնէն դադրած է։ Սիւնայի
միջոցին Սիւրբանութեան եւս հրաման
եղաւ որ առժամանակեայ Պատրիար-
քական Տեղապահ մը որոշեն, որք ան-
միջապէս փոխանորդ Բրոգորիոս եպիս-
կոպոսը ներկայացուցին եւ ընդունուե-
ցաւ։ Տեղապահը Ա. սեմ. Կառավարչի
կողմէն պատրաստուած փառաւոր ձի-
ու մը վերայ նստած հանդերձ միաբա-
նութեամբ եւ զինուորներով ՚ի Ս. Յա-
րութիւն գնաց, ուր Սիւրբանութիւն
ուրախ սրտիւ զերար կ'ողջունէր՝ Բը-
րիստոսի Ս. Պերեղմանին հանդէպ
(Օսմանեան Բարեխիւս Կայսեր կե-
նաց եւ բարօրութեան համար բարե-
մաղթութիւններ ընելէ զինի մեծ ու-
րախութեամբ իրենց վանքը գնացին։

Իսկ Պատրիարքը պալատէն յատուկ
սրահապան զինուորներով ՚ի Պատրի-
արքարան գնաց։ Այս միջոցին Յոյն
ժողովուրդը մեծ յուզման մէջ էր. բա-
ղարիս փողոցները զինուորներով լցուած
էին խռովութիւն տեղի չունենալու
համար։ Սիւնայեւ անգամ խանութիւն-
քը Կառավարչի հրամանաւ գոցուե-
ցան։ Սիւնայի միջոցին ժողովուրդը
Բ. Պառնը հեռագրեց՝ թէ իրենց

Պատրիարքը կ'ուզեն։ Նոյն գիշերը
ժամը 10 ին Ա. սեմ. Կառավարիչը հան-
դերձ մի. քանի Յոյն եպիսկոպոսներով
պատրիարքարանի սենեակները կնքեց
եւ Պատրիարքը երկու հարիւր ձիաւոր
զօրքով Յապպէ զնկուեցաւ, ուր դայ-
մագամին քով հսկողութեան տակ մը-
նաց մինչեւ ամսոյս 18 ին, եւ նոյն օրը
Պոլիսէն յատուկ Օսմանեան շողենաւ
մը գալով՝ ՚ի Պոլիս տարաւ Կիրիլիոս
Պատրիարքը, որոյ հետ նաև Ալեքսան-
դրոս Օ. փարգապետը։

— 8 ին Ռուսաց հիւպատոսը Ռուս
ուխտաւորաց արգելեց՝ որ այսուհե-
տեւ ոչ Յունաց վանքը երթեւեկեն,
ոչ գիշերենքը Ս. Յարութիւն մնան,
եւ ոչ Յունացմէ մոմ առնեն, եւ սպառ-
նացաւ միանգամայն, որ այս արգել-
քին դէպ գործող ուխտաւորը պիտի
աքսորէ։

— 9 ին Յունաց Սիւրբանութիւնը
քաղաքիս ամուսնացեալ Յոյն քահա-
նաներն հրաւիրելով խստիւ պատուի-
րեց, որ յետ այսորիկ իրենց յատկա-
յեալ Լիկիդեցւոյ մէջ աղօթեն եւ Կի-
րիլոս Պատրիարքին անունը բնաւ չը
յիշատակեն. բայց նոքա ցարդ իրենց
Լիկիդեցւոյ դուռն անգամ բացած չեն,
այլ ժողովրդեան հետ մէկ տեղ Ռու-
սաց Լիկիդեցին կ'երթան։ Սիւրբա-
նութիւնը՝ Պատրիարքին կողմնակից
Եպիսկոպոսաց եւ Արքայապետաց մաս-
նաւոր ապաշխարութիւններ սահմա-
նեց։

— Ս. Ուխտիս միաբաններէն Պեր-
Լըբմիս նորապսակ Եպիսկոպոսը, որ
չուրջ չորս տարի Ռուսաստան կը
գտնուէր այցելութեան պաշտօնիւ,
ամսոյս 12 ին յուրախութիւն համայն
Սիւրբանութեան ողջամբ Ս. Լթուս
ժամանեց, ուր արժանաւայել պսոռ-
ուով ընդունուեցաւ։

— 16 ին Յոյն Սիւրբանութիւնը ըստ

ողգային հրահանգի նոր Պատրիարքի
ընտրութեան համար քուէարկութիւն
ըրաւ, սակայն քուէարկութենէ ա-
ռաջ այնպէս որոշած էր, որ Արկիտս
Պատրիարքը հրաժարեցնելու համար
որոնք որ բանտարկուեցան, նոցա մի-
այն քուէ տրուի: Քուէարկութիւնը
կատարելով Ռոմիոս տեղապահ ե-
պիսկոսոսը Պատրիարք ընտրուեցաւ,
և որոյ արդիւնքը 'ի Պօլիս Աղգային
ժողովին հեռագրեցին անտի Ռ. Վը-
րան հաղորդուելով վաւերացման լու-
րը 19 ին Սիսիւսութեան հեռագրու-
ուեցաւ:

— 20 ին ցաւալի դէպք մը տեղի
ունեցաւ: Վիշերը ժամը 7 ին 18 տա-
րեկան Հրէայ մը, որ քաղաքէս դուրս
կը բնակէր, իւր զոքանչը զինքը իւր
սենեակը կը կանչէ, երիտասարդը դու-
ռը բանալով դուրս կ'ելլէ, ուր երկու
գիւղացի կը տեսնէ. ասանցմէ մին հը-
րացանը Հրէին վերայ պարպելով ան-
միջապէս աներեւոյթ կը լինին: Վըն.
տակը երիտասարդին որովայնը կը ծա-
կէ և չարաչար կը վիրաւորէ: Հրէին
ազգականները թէ՛ հրացանի և թէ՛
վիրաւորելոյն ձայնէն դուրս կ'ելլեն,
կ'իմանան եղելութիւնը, ուստի խփոյն
քննութեան համար քաղաքի բժիշկը
կը կանչեն. յետոյ գժբաղդ երիտա-
սարդը Սոլիտի հիւանդանոցը կը փո-
խադրեն, որ 23 ին մեռաւ: Տակաւին
ոճրագործք չեն յայտնուած:

— Արդէն վերն ասացինք Սուսաց
Հիւսիսաստիին Սուս ուխտաւորաց
Յունաց վանքերը երթեւեկութիւնը
արգիլելը, ուստի իրենց Ս. Ննդեան
առթիւ, որ ամսոյս 25 ին էր, յատկա-
պէս խնդրեց մեր Ամեն. Ս. Պատրի-
արքէն, որ Սուս ուխտաւորները
Բեթլէհէմ մեր վանքը իջնան, Ս. Պատ-
րիարքը Հիւսիսաստիին խնդիրը ընդու-
նեց մարդասիրական և հիւրասիրա-

կան օրինօք:

— Յոսպէի նաւահանգիստը եւ
անտի մինչև քաղաքս երկաթուղի չի.
նելու համար Անգղիացի ընկերութե
հետ Տէրութեան կնքած դաշտնց օրի-
նակները և այս մասին տրուած հրա-
մանները ներկայ ամսոյս 25 ին ընդու-
նեց տեղւոյս Առաւմարութիւնը: Յի-
շեալ ընկերութեան մէկ քանի հոգին
նոյն օրը Յոսպէ հասան և այժմ քա-
ղաքս կը գտնուին: Տակաւին ճանա-
պարհը և ծովի ջուրը չափելէ 'ի զատ
ուրիշ բան մը չորին:



ՅԱՆԿ ՆԻԻԹՈՅ

Անցած օրեր և նոր օրեր. 1.
Կարգադրութիւն առողջութեան.
5. 32. 56. 113.
Եկեղեցական վարչութիւն. 11.
Երազայոյն Արշալոյս. 17. 70.
Սեղեթիոս եպիսկոպոս Աթինայի և
Ղրիգորիոս Ստորապօլիտ Քիոսի. 20.
Նոր հրատարակութիւնք. 26. 48.
71. 96. 144.

Տնօրէնութիւն Աղգ. Վարչութե
'ի մասին կալուածական և թեմական
խնդրոց Եպիսկոպոսի. 25.

Քաղուած ճառախօսութեան Տօք-
թօր Սօթմանի. 33:

Համառօտ պատասխաններ առ ե-
կեղեցականն օրագրի և առ Փունջն. 40:

Հանդէս տարեգարձի նահատա-
կութեան Ս. Վարդանանց, և յառ.
վարժարանի Ս. Աթուոյս. — Ատենա-
խօսութիւն. 42:

Երկրորդ հաշիւ. 47. 70. 96.
143. 167. 192. 215. 239. 262. 285.

Որդիք Աստուծոյ. 49-92.

Ղրութիւն Վարդիէլ Պատրիարքի

առ Կարբեցի Յովհ. Կաթողիկոս. 64:
Թուղթ Ս. Պատրիարքին առ Վ իկ
տորիս Թագուհին Անգղիոյ . 73:

Վարդգան հանգէսք և ճառք. 76:
Աղբարարութիւն . 95:

Օրագիր ուսմանց լառ . վար
ժառանի Արաքելական Աթոռոյ Հա
յոց Ս. Յակովբեանց և պայմանք ըն
դունելութեան աշակերտաց . 97:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ . — 101 . 129:

Խաւարումն և ծածկութիւնն առ
աեղաց ընդ լուսնով . 118:

Պսքալայ Վաղղիացւոյ աղօթք և
խնդրուածք հիւանդութիւնը 'ի բա
րին դործ դնելու համար . 121:

Անհիմն տրտունջներ . 134:

Թղթակցութիւն . 141:

Յորդորական խօսք առ Հայկա
զուն մանկունս . 145:

Անշառ դիտողութիւն մի . 157:

Հարցաքննութիւն և հանդէս Պար
գեւաբաշխութեան լառ . վարժա
րանի . 161:

Թահրիրաթ Սիւսիւրին յորդո
րական ճառք . 162:

Խօսք արտասանեալ 'ի հոնդիսի
Ս. Թարգմանչաց . 163:

Անգղիոյ Արտաքին գործոց պաշ
տօնէին 'ի կողմանէ Վ Էհ . Թագուհ
ւոյն առ Ս. Պատրիարքն զրկած շնոր
հակալութեան նամակը . 165:

Հայսգէտ Տօթթօր Պետրմանին
նամակը . 166:

Առ Փունջն . 167:

Վճագիր Սեսիական պաշտօնի
Յիսուսի Քրիստոսի . 169:

Յիսուս Քրիստոս . 176:

Երկու խօսք Եկեղեցւոյ պաշտօնէից
ուղղուած . 177 . 204 . 228 . 254 . 285:

Առ ուխտադրութ ամուսնաւո
րն . 188

Իզձ պանդխտին . 189:

Բարոյական կրթութիւն իբրեւ ա
ռաջին խարխիս ընկերական շինու
թեան . 193 . 217 . 241 . 265:

Օրագիր եւ բարոյականութիւն
իւր . 198:

Սահագոյժ . 213:

Հարցում . 213:

Առակ-մուկն դաշտի և մշակ . 213:

Պաշտօնեայ եւ պաշտօնավարու
թիւն . 222:

Հայկական հնութիւնք 'ի Լեառն
Չիթենեայ . 237:

Անձնուէր ընկերութիւն Ատա
նայ . 238:

Ֆէնէրի հերձուածը . 250:

Բժիշկ Սինաս Տ. Վարրիէլեան
Սկրաիչեանց Ագուլիսէցի . 260:

Եդեսիոյ ներկայ կրօնափոխութե
վրայ . 272:

Խռովարարութիւն . 266:

Առ եղծուած . 281:

Յայտարարութիւն Պրոց Ս. Սի
անսարեանցի . 282:

Նուիրատուութիւն . 284:

ՅԼՆԿ

Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Բ

Բարոյական կրթութիւն իբրեւ առաջին խարխալ ընկերական շինութեան . (շարունակ . Ե վերջ) .	265
Եգեսիոյ ներկայ կրօնափոխութեան վրայ .	262
Երկու խօսք Եկեղեցւոյ պաշտօնէից ուղղուած . (շարունակելի) .	273
Խռովարարութիւն .	276
Ըռեղծուած .	281
Յայտարարութիւն Գրոց Ս . Սիանսարեանցի .	282
Նուիրատուութիւն .	284
ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ .	285
Յանկ նիւթոց .	287

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՔ

- Ա. Սիօնը ամեն ամիս կը հրատարակուի 24 երեսէ բաղկացեալ մէկուկէս
ութածալ թղթով :
- Բ. Տարեկան գինն է երկու արծաթ Մեծխոյնի, հանգերձ Զանապարհի
ծախքովը կանխիկ վճարելի :
- Գ. Զատ տետրակ առնել աւելորդ, պետք է ամեն մէկ տետրին շորս դա-
հեկան վճարել :